

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1958

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 10

14—19 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 18 mars

Sid.

Utsträckt motionstid i visst ärende 6

Onsdagen den 19 mars

Skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott 10

Sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbetande husmödrar .. 12

Rening av spillolja i ökad omfattning 14

Utgifter under fjärde huvudtiteln:

Försvarsanslagens storlek 17

Personalvårdsorganisationen inom försvaret 19

Anslag till studiebidrag 20

Anslag under elfte huvudtiteln:

Utrustning m. m. av beredskapssjukhus 21

Statens bakteriologiska laboratorium 23

Statens sinnessjukhus 30

Pensionsunderstöd till förre reparatören A. Jakobssons änka 41

Taxering av arbetarbostäder inom jordbruket 43

Höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare 44

Vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m. 47

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 19 mars

Första lagutskottets utlåtande nr 12, om skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott 10

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 5, ang. omprövning av lagen med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens	12
— nr 10, om höjning av sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbetande husmödrar	12
— nr 11, ang. viss ändring av 105 § lagen om allmän sjukförsäkring	14
— nr 12, om viss ändring av nuvarande tillämpning av sjukkassextaxan	14
— nr 14, ang. ändrad lydelse av 28 § 1 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor	14
— nr 15, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1957 fattade beslut	14
Tredje lagutskottets utlåtande nr 7, om skyddsbestämmelser för omogna lingo	14
— nr 8, ang. vissa spörsmål på fastighetsbildningens område	14
Jordbruksutskottets utlåtande nr 6, ang. försäljning av vissa kroegendomar m. m.	14
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, om utredning rörande almanacksprivilegiet m. m.	14
— nr 5, om rening av spillolja i ökad omfattning	14
— nr 6, ang. spridning till landsortstryckerier av beställningar å statligt tryck	17
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, om möjlighet för politiska partier att vid allmänna val utlägga valsedlar i vallokalerna ..	17
— memorial nr 9, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 22 mom. 2 regeringsformen	17
Statsutskottets utlåtande nr 4, ang. utgifterna under fjärde huvudtiteln (försvarsdepartementet)	17
— nr 8, ang. utgifterna under åttonde huvudtiteln (ecklesiastikdepartementet)	20
— nr 11, ang. utgifterna under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	21
— nr 42, ang. fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta vissa arbeten	41
— nr 43, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	41
— nr 44, ang. anslag å tilläggsstat II till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	41
— nr 45, om pension eller understöd åt vissa personer	41
Bevillningsutskottets betänkande nr 21, om viss ändring av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen	43
— nr 24, om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare	44
— nr 28, om utlänningars och i utlandet bosatta svenska medborgares beskattning	47
— nr 33, om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.	47

Fredagen den 14 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela, att jag i dag fullgjort det mig lämnade uppdraget att till Hans Maj:t Konungen och Hennes Maj:t Drottningen samt den kungl. familjens övriga medlemmar framföra kammarens djupt kända och varma deltagande i den sorg, som drabbat dem.

Deras Majestäter anmodade mig att till kammaren framföra ett uppriktigt och varmt tack för kammarens sålunda visade deltagande.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr talmannen anförde vidare, att han efter samråd med andra kammarens talman finge meddela, att med anledning av Hennes Kungl. Höghet Hertiginnans av Västergötland begravning instundande onsdag kamrarnas sammanträden komme att börja kl. 14 sagda dag.

Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 9 mars—15 mars.

Sundsvall den 11 mars 1958

A. Gillström

Härmed intygas att chefredaktör *Anselm Konrad Gillström*, Fredriksbergsgatan 5, Sundsvall, vårdats på Sundsvalls lasarets öronavdelning den

9/3—den 11/3 1958 för Papilloma laryngis, varvid exstirpation utförts.

Sundsvall den 12/3 1958

L. E. Floberg

överläkare öronavd.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, m. m.;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1958/59 av underskottet för Luftfartsfonden;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa lektorsprebendefastigheter i Linköping;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Rut Britta Marianne Eek m. fl.;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.; och

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 117, till Konungen i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 79, om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Cuba.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 81, angående anslag för budgetåret 1958/59 till medicinska högskolan i Umeå m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 85, med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 21 maj 1954 (nr 296) angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 88, med förslag till reglering av tomtförhållandena å den s. k. Drottningholmssmalmen i Lovö socken av Stockholms län.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 89, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 342, av herr *Thun* och fru *Wallentheim*.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 80, med förslag till lag om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.;

nr 84, angående anslag till inlösen av aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktieföretag för budgetåret 1958/59, m. m.;

nr 90, med förslag till ny tulltaxa, m. m.; och

nr 92, med förslag till förordning om sjömansskatt, m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 8, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för politiska partier att vid allmänna val utlägga valsedlar i vallokaler; samt

nr 9, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 22 mom. 2 regeeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1958/59;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 45, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om viss ändring av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen;

nr 24, i anledning av väckta motioner om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare;

nr 28, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om utlänningars och i utlandet bosatta svenska medborgares beskattning här i riket; samt

nr 33, i anledning av väckta motioner rörande vissa lättnader i inkomstbeskattningen, m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 6, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m.;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för delgivning av byggnadsnämnds beslut;

nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden till extra utgifter, dels ock motion om inrättande av särskilda studentprästbefattningar i Uppsala m. fl. universitetsstäder; samt

nr 11, i anledning av väckta motioner om förbud mot plockning av vissa växtarter för avsalu; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om ökad utlåning från fiskerilånefonden för budgetåret 1957/58, m. m.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning med förslag till ändrad lydelse av § 31 mom. 1 bankoreglementet.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 12 mars 1958.

På därom gjord ansökning beviljade herrar deputerade stenografen hos kammaren Sven Wickberg tjänstledighet för studier, räknat från och med den 15 innevarande mars till och med den 18 instundande maj. Till vikarie för Wickberg under förevarande tid antogs reservstenografen hos kammaren Rolf Lindborg.

Är och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 18 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 18 mars 1958.

Till justitiedepartementet hade den 14 mars 1958 från överståthållarämbetet inkommit fullmakt för redaktören Per-Olof Hanson, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

K. G. Grönhagen

Här skulle antecknas, att herr Hanson, Per-Olof, utsetts att inträda såsom ledamot av kammaren i stället för herr Englund, vilken av sagt sig riksdagsmannabefattningen.

Herr *Hanson, Per-Olof*, infann sig nu och intog sin plats i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Andersson, Axel Johannes*, för tiden den 17—den 22 i denna månad på grund av dödsfall i familjen.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 80, med förslag till lag om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 84, angående anslag till inlösen av aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för budgetåret 1958/59, m. m.

Ang. utsträckt motionstid i visst ärende

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 90, med förslag till ny tulltaxa m. m.

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 90, med förslag till ny tulltaxa, m. m., hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, beslöt kammaren på särskilda propositioner att hänvisa ifrågavarande kungl. proposition till bevillningsutskottet samt att bifalla herr Lindbloms hemställan om utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av samma proposition.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 92, med förslag till förordning om sjömansskatt, m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till ut-

skottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning med förslag till ändrad lydelse av § 31 mom. 1 bankreglementet.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 8 och memorial nr 9, statsutskottets utlåtanden nr 4, 8, 11 och 42—45, bevillningsutskottets betänkanden nr 21, 24, 28 och 33, bankoutskottets utlåtande nr 6, första lagutskottets utlåtande nr 16, tredje lagutskottets utlåtanden nr 9—11 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 8.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 82, med förslag till lag om ersättning för krigsskada å egendom;

nr 91, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) angående skatt å spritdrycker och vin;

nr 93, angående vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelsereformen m. m.;

nr 94, angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid farmaceutiska institutet;

nr 95, med förslag till lag om upphävande av lagen den 26 juni 1936 (nr 336) angående förbud mot förvärv från utlandet av vissa fartyg;

nr 96, med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 495) om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn;

nr 97, med förslag till lag om ändrad lydelse av 69 och 77 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled;

nr 101, angående särskilda ekonomiska förmåner åt övertalig personal vid örlogssvarven m. m.; och

nr 103, angående anslag för budgetåret 1958/59 till lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer, m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av väckta motioner rörande vissa timplaner för ämnet kristendomskundskap;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbäring av vissa skattebelopp; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1958/59 till Kontrollstyrelsen: Avlöningar, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om ersättning till polisman; och

nr 15, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 18 § lagen om ekonomiska föreningar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion angående sjukgymnastverksamheten;

nr 8, i anledning av väckta motioner angående hyresprissättningen i vissa äldre fastigheter;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående omorganisation av statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström m. m.; och

nr 10, i anledning av väckt motion angående billigare elektrisk kraft på Gotland.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 343, av herr *Lindblom* och herr *Johansson, Anders*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskningsavgift, m. m.;

nr 344, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623); samt

nr 345, av herr *Eliasson* och herr *Andersson, Alvar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.06.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 19 mars förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande.

De sista arbetsplena före påsk beräknas äga rum fredagen den 28 innevarande mars och, om så erfordras, lördagen den 29 mars. Kamrarna sammanträder åter onsdagen den 9 april kl. 14.00 för anställande av gemensamma omröstningar, varefter kamrarnas sammanträden kommer att hållas i sedvanlig ordning. Allt detta gäller under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 124, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1958/59 till Skatteersättning till kommunerna, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 82, med förslag till lag om ersättning för krigsskada å egendom.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 91, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) angående skatt å spritdrycker och vin.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 93, angående vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelserenformerna m. m.; och

nr 94, angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid farmaceutiska institutet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 95, med förslag till lag om upphävande av lagen den 26 juni 1936 (nr 336) angående förbud mot förvärv från utlandet av vissa fartyg;

nr 96, med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 495) om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn; samt

nr 97, med förslag till lag om ändrad lydelse av 69 och 77 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 101, angående särskilda ekonomiska förmåner åt övertalig personal vid örlogsvarven m. m.; och

nr 103, angående anslag för budgetåret 1958/59 till lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer, m. m.

Vid föredragning av den av herr *Lindblom* och herr *Johansson, Anders*, väckta motionen, nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskningsavgift, hänvisades motionen, i vad den avsåg den del av propositionen, som hänvisats till statsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 344, av herr *Spetz*, samt
nr 345, av herr *Eliasson* och herr *Andersson, Alvar*.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 46—51, första lagutskottets utlåtanden nr 14 och 15,

Om skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott

jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 7 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 7—10.

Om skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 199 i första kammaren av herrar *Eliasson* och *Sundin* samt nr 241 i andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Larsson* i Hedenäset. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att — i anslutning till pågående prövning av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk — en översyn i skärpande riktning måtte komma till stånd i fråga om straffbestämmelserna rörande brott, som innefattade våld mot person eller eljest angrepp mot den personliga integriteten, samt att arbetet måtte bedrivas så skyndsamt, att förslag i frågan kunde framläggas för 1959 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 199 och II: 241, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats en reservation av fru *Nilsson*, herrar *Arvidson* och *Onsjö* samt fru *Lidman-Frostenson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 199 och II: 241, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att — i anslutning till pågående prövning av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk — en översyn i skärpande riktning måtte komma till stånd i fråga om straffbestämmelserna för brott, som innefattade våld mot person eller

eljest angrepp mot den personliga integriteten, samt att arbetet måtte bedrivas så skyndsamt, att förslag i frågan kunde föreläggas 1959 års riksdag.

Fru NILSSON (cp):

Herr talman! Den stigande brottsligheten är ett svårt problem, som kräver ökad uppmärksamhet i fråga om både lagstiftning och andra åtgärder. Visserligen dominerar förmögenhetsbrotten, och särskilt motorfordonstillgreppen kulminerar i brottsstatistiken, men i synnerhet på senare tid har förmärkts en ökad tendens till grövre våldsbrott. Nästan varje dag innehåller tidningarna notiser om överfall på gamla orkeslösa personer och om rån och rånförsök bl. a. mot taxichaufförer för att man skall komma över deras dagskassar.

Allt detta är ägnat att inge allmänheten en känsla av osäkerhet och rädsla. Jag skall berätta ett exempel. För en tid sedan kom jag gående Drottninggatan på väg mot riksdagen. Vid hörnet av Brunkebergsgatan och Drottninggatan stod en dam och såg rådvill ut. »Ni kanske tycker att jag är barnslig», sade hon, »men jag står och överväger om jag skall våga gå Brunkebergsgatan upp till busshållplatsen.» Klockan var inte mer än 10.30 på kvällen, och jag tyckte därför att det inte borde vara någon risk. Hon sade, att det inte var mer än en vecka sedan ett par blev rånade på den gatan. Det kan kanske tyckas vara ett utslag av överdriven ängslan, men denna dam var inte ensam om att känna sig osäker på gatorna en kväll i centrala Stockholm. Ungefär samtidigt publicerades en SIFO-undersökning, enligt vilken inte mindre än 49 procent av de tillfrågade i storstäderna kände sig hotade till liv och lem, om de måste gå ut ensamma en kväll.

En bidragande orsak är, som utskottet framhåller, polismaktens bristande resurser. Uppklarandeprocenten för samtliga brott har t. ex. i Stockholm sjunkit från 35 procent år 1950 till 27,3 procent år 1956. Den ringa risken för upptäckt ökar helt naturligt brottslingarnas känsla av att de kan operera gans-

Om skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott

ka ostört. Skyndsamma åtgärder för att öka polisens effektivitet är därför av nöden. Vid konferensen om ungdomsbrottsligheten har också framhållits, att frågan om en effektivare polismakt är den i dagens läge angelägnaste när det gäller att bekämpa kriminalitet och andra yttringar av asocialitet.

Detta är emellertid inte bara ett storstadsproblem. Upprörande brist på respekt för andras liv och egendom utgör de många överfallen på orkeslösa gamla. Många av dessa frågar sig i dag, om de skall våga bo kvar i sina kanske ensligt belägna stugor. Allmänhetens skarpa reaktion mot den råhet i sinnelaget, som sådana brott vittnar om, är förståelig, och det är inte underligt att man kräver strängare straff för sådana brott. Det kan hända att det är riktigt, som utskottet skriver, att det redan nu finns möjlighet att utmäta stränga straff, men straffrättskommittén, som var en expertkommitté av jurister, har i sitt betänkande, framlagt 1953, funnit att straffet för misshandelsbrotten bör skärpas.

Jag ber att få citera ett par rader av straffrättskommittén som återgivits i utskottets utlåtande. Kommittén har sagt: »Vad straffet angår ha enligt kommitténs mening våldsbrotten — i den mån de icke medfört död eller svår kroppsskada — hittills bedömts alltför lindrigt, särskilt i jämförelse med förmögenhetsbrotten. Förslaget öppnar därför möjlighet till strängare ingripanden mot våldsverkare.»

Man kan inte bortse ifrån att risken för upptäckt men också vetskapen om stränga straff kan ha en god allmänpreventiv verkan när det gäller personer, som planlägger brott av detta slag. Vi reservanter anser därför att det hade varit riktigt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn i fråga om de straffbestämmelser, som gäller brott mot person, samt begära förslag härom till nästa års riksdag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som jag och andra ledamöter fogat till första lagutskottets utlåtande nr 12.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! När utskottsmajoriteten föreslagit, att de motioner det här är fråga om inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd, så beror det inte på att vi inte med oro har sett på den utveckling som förekommit och som fru Nilsson här har närmare exemplifierat. Även utskottsmajoriteten har med beklagande sett på denna utveckling och är ense med motionärerna och reservanterna om att det är anledning att från det allmännas sida göra vad som göras kan för att vända utvecklingen i en annan riktning. Det är bara när det är fråga om de medel, som närmast bör ifrågakomma, som vi har en annan mening.

Motionerna går ut på en skärpning av straffen. I det avseendet har utskottet konstaterat, att det inom ramen för gällande straffsatser finns tillräckliga möjligheter för att reagera strängt. Jag skall inte gå närmare in på de olika strafflatituderna — de är angivna i utskottets utlåtande — men jag skall bara nämna, att även för de lindrigaste formerna av misshandel kan ådömas upp till ett års fängelse. Därmed är emellertid inte heller sagt, att de nuvarande straffbestämmelserna är tillfredsställande i alla avseenden. Tvärtom har det varit erkänt sedan ganska lång tid tillbaka, att de är i behov av omarbetning, och en sådan har också skett inom ramen för den allmänna genomgång av strafflagens brottsbestämmelser, som har verkställts genom straffrättskommitténs försorg. Det föreligger sålunda, som även motionärerna påpekat, ett förslag till nya straffbestämmelser. Det har vilat några år i avvaktan på strafflagsberedningens förslag men har nu upptagits till behandling inom justitiedepartementet. Man kan således vänta ett förslag på grundval av detta kommittébetänkande inom en nära framtid. Under sådana förhållanden har det, enligt vad utskottet ansett, inte funnits någon anledning för riksdagen att i detta läge påkalla någon särskilt åtgärd. Jag skall kanske tillägga, att de mest påfallande

Ang. sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbetande husmödrar

bristerna i nuvarande bestämmelser inte består däri, att man inte kan utdöma så stränga straff som egentligen skulle vara påkallade. Tvärtom är det väl kanske så, att nuvarande bestämmelser i vissa fall leder till alltför stränga straff. De gällande straffbestämmelserna är nämligen så avpassade, att de är helt beroende på skadans beskaffenhet. Det finns fall när det uppstått svåra skador av ett misshandelsbrott utan att omständigheterna ändå varit sådana, att de påkallat särskilt strängt ingripande. I dessa fall har domstolarna haft svårigheter att komma till rimliga resultat. De nya bestämmelserna är uppbyggda på ett motsvarande sätt, som införts i fråga om vissa andra brottstyper och som lämnat domstolarna större möjlighet att med hänsynstagande till alla olika omständigheter bedöma, huruvida ett brott skall betraktas som grovt, ringa eller höra till den så att säga normala formen.

Det är ju att förvänta, att det kommer att framläggas en proposition om detta i en nära framtid, men underlag för en sådan aktion, som motionärerna här har yrkat, finns enligt majoritetens mening för närvarande icke.

Utskottet har vidare påpekat, att det viktigaste som kan göras från samhällets sida, är att se till att polismakten förstärkes, eventuellt även att ungdoms- och barnavården får de resurser, som erfordras för att ingripa effektivt mot ungdomsbrottslingarna. Dessa ingripanden ligger således på det plan, som gäller åtgärder mot brottsligheten över huvud taget och kanske inte direkt kan hänföras till speciellt våldsbrottens område.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra

propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående utredning för verkställande av omprövning av lagen med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbetande husmödrar

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om höjning av sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbetande husmödrar.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 15 i första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* samt nr 14 i andra kammaren av herr *Senander*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av sjukpenningersättningen, att den för icke förvärvsarbetande husmödrar utginge med sex kronor om dagen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 15 och II: 14, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **NORLING** (k):

Herr talman! I den motion, som behandlas i detta utlåtande, hemställs om en höjning av grundsjukpenningen för icke förvärvsarbetande husmödrar från nuvarande 3 till 6 kronor per dag. Jag vill, herr talman, något litet motivera denna motion.

Husmödrar, som icke har förvärvsarbete, kan inte som övriga kvinnor med inkomst genom ökade inkomster flyttas upp i högre sjukpenningklass. Vi anser att värdet av hemarbetet underskat-

Ang. sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbetande husmödrar

tats vid bestämmandet av sjukpenningklass. Enligt en statlig utredning för ett par år sedan värderades husmorsarbetet i ett hem med två barn till 5 000 kronor om året. Skulle denna värdering av husmorsarbetet gälla vid placering i sjukpenningklass, skulle hon vara berättigad till 8 kronor per dag. Då hon emellertid endast erhåller en grundsjukpenning av 3 kronor per dag, förstår var och en att vid en icke förvärvsarbetande husmors sjukdom uppstår stora ekonomiska bekymmer och svårigheter. I den återopade utredningen om värdet av husmors arbete i hemmet utgår man från fast hjälp under året. Är hemhjälpen tillfällig, blir den betydligt dyrare. I bästa fall kan man erhålla sådan för tre kronor i timmen, och vad detta blir per dag är lätt uträknat. Sjukpenningen täcker således endast en timmes hemhjälp per dag.

Att sjukpenningen var låg för icke förvärvsarbetande husmödrar, understök departementschefen redan vid lagens tillkomst, och vid remissbehandlingen av lagen förordade ett flertal remissinstanser en högre sjukpenning för ifrågavarande husmödrar.

Nu påpekar utskottet att en icke förvärvsarbetande husmor kan ta en frivillig tilläggsförsäkring upp till 6 kronor per dag men att denna möjlighet i ringa omfattning utnyttjas. En frivillig försäkring blir i regel betydligt kostsammare för den försäkrade än en obligatorisk, och tillhör familjeförsörjaren de lägre inkomsttagarna, så orkar han helt enkelt inte med att betala premierna för en sådan försäkring. Och det är just dessa familjer, för vilka de stora svårigheterna uppstår vid husmors sjukdom.

Att placera icke förvärvsarbetande husmödrar i en högre sjukpenningklass i obligatoriet kan väl inte möta sådana oöverstigliga hinder, att en dylik åtgärd omöjliggöres.

Utskottet, som avstyrker motionen, framhåller dock att det inte vill förringa de svårigheter som uppstår, då icke förvärvsarbetande husmor drabbas av sjukdom och minderåriga barn finns

i familjen. Nej, svårigheterna vid husmors sjukdom, då minderåriga finns som skall ha vård, är mycket stora, detta i synnerhet om ekonomin är svag. De utgifter, som man betalar för hemhjälp, är nämligen inte avdragsgilla vid skatt, medan däremot hemhjälpen som erhåller denna inkomst får den beskattad.

Departementschefen yttrade vid lagens tillkomst att grundsjukpenningens syfte var att endast lämna viss hjälp vid sjukdom. En höjning av denna hjälp från 3 till 6 kronor per dag vore i alla fall en dubbel hjälp mot vad som nu utgår.

Herr talman! Med detta hemställer jag om bifall till motionen.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Det är klart, att om man som motionärerna har som utgångspunkt att sjukpenningen skall täcka det inkomstbortfall en icke förvärvsarbetande hustru får vid sjukdom, så kan man komma fram till det förslag motionärerna framlägger. Nu har emellertid inte sjukpenningen tillkommit för att täcka en inkomstförlust, och inte heller skall den icke förvärvsarbetande hustrun genom sjukpenningen få ersättning för kostnaden för hjälp i hemmet, utan de 3 kronorna har tillkommit för att täcka den utgift som en sjukhusvistelse kan innebära. Därutöver har man ju i lagen sagt att det finns tillfälle till frivillig försäkring, men denna möjlighet är, som utskottet säger, i ringa mån utnyttjad. Vi har mycket svårt att förstå att denna frivilliga försäkring inte utnyttjas mera. Det kan inte bero på den avgift som det här är fråga om.

Om vi emellertid skulle tillmötesgå motionärerna får vi bryta sönder hela sjukförsäkringen i vad det gäller dessa 3 kronor. Vi kan inte höja bidraget till husmödrarna utan att det blir en generell ändring över hela linjen. Vad det innebär ekonomiskt, har utskottet inte fått någon bild av.

Vi vet också att det skall komma en proposition med diverse ändringar i

Om rening av spillolja i ökad omfattning

sjukförsäkringslagen. Vi menar att vi väl får invänta den nya proposition som nu är signalerad för att se vad den kan ge för förbättringar på olika delar av sjukförsäkringens område.

Utskottet vill med denna motivering yrka avslag på motionerna, och jag ber att få instämma med utskottet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen I: 15; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 105 § lagen om allmän sjukförsäkring;

nr 12, i anledning av väckta motioner om viss ändring av nuvarande tillämpning av sjukkassetaxan;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 28 § 1 mom. förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor; samt

nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1957 vid dess fyrtionde sammanträde fattade beslut, dels ock i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om skyddsbestämmelser för omogna lingen; och

nr 8, i anledning av väckt motion om hänskjutande till 1954 års fastighetsbild-

ningskommitté av vissa spørsmål på fastighetsbildningens område.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om utredning rörande almanacksprivilegiet m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om rening av spillolja i ökad omfattning

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om rening av spillolja i ökad omfattning.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 30, av herr *Johansson, Anders*, m. fl., och II: 34, av herr *Lothigius* och fru *Sandström*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående möjligheterna för ökad spilloljerening i syfte att spara valuta samt att i ökad utsträckning tillgodose landets oljeförsörjningsbehov i beredskapslägen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 30 och II: 34 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **JOHANSSON, ANDERS**, (fp):

Herr talman! I min egenskap av motionär skall jag be att i all korthet få säga några ord i den här frågan. Jag har inte haft tillfälle att delta i något utskottsarbete och kan följaktligen inte hänvisa till någon reservation, men ber att få anknypa till den reservation som

avgivits av herr Lothigius i andra kam-maren.

Beredningsutskottets avstyrkande av de föreliggande motionerna var måhända väntat, men icke förty ger det anledning till vissa reflexioner. Efter att ha tagit del av utskottets motivering för avslaget får man faktiskt en känsla av att vi här i landet kommit i ett högst förunderligt läge. Det lönar sig inte längre att tillvarata våra egna tillgångar. Vårt höga omkostnadsläge medför icke endast att vi i fråga om våra egna exportartiklar har ytterst svårt att hävda oss på utlandsmarknaden i konkurrensen med andra nationer, som har lägre framställningskostnader än vi har, utan också att vi kan köpa de förnödenheter vi behöver billigare utifrån än om vi själva skulle framställa dem här hemma. Denna omständighet har givetvis vissa fördelar med sig, men också vissa nackdelar. Följden blir nämligen att vi i det gemensamma folkhushållet inte kan använda åtskilliga reella värden som vi förfogar över. De går förlorade. Jag skall bara ta ett par exempel för att belysa detta påstående.

Gallringsvirket från våra skogar exempelvis var för blott några få år sedan ett mycket värdefullt tillskott till vår allmänna bränsleförsörjning. I dag har detta virke inte längre något egentligt värde. Tvärtom låter man det ligga och ruttna bort i skogen. Det betalar sig inte att tillvarata det. Vi köper som bekant oljan och därmed också värmen billigare och bekvämare utifrån.

Men inte nog med detta. Vi har på sina håll i landet riktiga beståndsskogar, som det blir för dyrt att avverka, måhända på grund av att de inte ligger så väl till och transporterna utefter vägar-na blir för dyra.

Så håller det på att bli med åtskilliga av våra tillgångar här i landet. Det är inte utan spänning man emotser den dag, då det kanhända inte längre lönar sig att bryta vår järnmalm där uppe i Norrland. Den dagen kanske kommer.

Men låt mig återgå till spilloljan. Vi har nu praktisk erfarenhet av och tydliga belägg för att man genom en tek-

Om rening av spillolja i ökad omfattning nisk rening kan till hela tre fjärdedelar återvinna en produkt som i förbrukningshänseende är fullt jämförlig med förut oanvänd olja. Vi har numera här i landet åtskilliga sådana reningsverk. Även statliga verk har i viss utsträckning anlitat dessa reningsverk till full belåtenhet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger sålunda, att styrelsen sedan år 1952 har låtit rena spillolja. För den oljetyp styrelsen huvudsakligen använder innebär denna rening en vinst av hela 13 öre/kg. Styrelsen har inga ogynnsamma erfarenheter av omraffinerad olja.

Här gäller det alltså inte längre frågan, huruvida det går eller inte går att rena, utan frågan är, om statsmakterna vill att vi skall utnyttja en inhemsk tillgång, en egen produkt i stället för att låta pengarna gå ut ur landet, varigenom vår förut dåliga handelsbalans ytterligare försämras.

Det skulle med andra ord vara en betydande nationalvinst vi skulle kunna göra genom ett mer allmänt reningsförfarande, ty det är sannerligen inga små kvantiteter som det här rör sig om. Tänk bara på flygvapnet och våra övriga motoriserade försvarsgrenar, på statens järnvägar och våra industriella anläggningar och på vår ständigt stigande bilpark! Det är oerhörda kvantiteter olja som förbrukas utan att komma till förnyad användning. Under 1956 importerade vi 100 miljoner kilo dylika smörjoljor till ett värde av över 50 miljoner kronor, och denna import är självfallet i dag åtskilligt större än för ett par år sedan.

Vi skulle genom en rening kunna återvinna för förnyat bruk cirka 75 å 80 miljoner kilo av denna kvantitet och därigenom åt landet bevara 35 å 40 miljoner kronor, kanske ännu mera. Menar man måhända att detta belopp är alltför litet för att det skall föranleda någon åtgärd från statsmakternas sida?

Jag skall inte ytterligare argumentera. Jag vill endast hänvisa till vad jag redan har sagt, nämligen att det skulle innebära en nationell vinst om vi kunde bevara pengarna inom landet och att

Om rening av spillolja i ökad omfattning

detta även ur beredskapssynpunkt skulle inge en viss trygghet vid ett orostillfälle.

Alldenstund det inte föreligger någon reservation, skall jag emellertid inte ställa något yrkande om avslag på utskottets förslag.

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Redan 1956 var denna fråga aktuell. Vad man då lade största vikten vid var beredskapssynpunkten. Utskottet sade då bl. a. att Kungl. Maj:t hade vidtagit en rad åtgärder för lagring av olja, vadan beredskapssynpunkten inte var så synnerligen angelägen. Sedan den dagen har vi fått till stånd en lagring av olja. Det som alltså 1956 var en förmodan har nu blivit en verklighet. Om riksdagen då hade någon grund för sitt beslut att avvakta Kungl. Maj:ts åtgärder på området, så torde det i dag finnas ännu starkare motiv för att icke vidtaga några åtgärder, eftersom det nu visat sig att Kungl. Maj:t nu har gjort det.

Den andra frågan gäller metoderna för rening av olja. Man säger inte detta direkt i motionen, utan man talar om möjligheterna för en utökad spilloljerening. Jag måste erkänna, att när ärendet behandlades sist, var vi i tvivelsmål om hurvida en sådan rening av spillolja verkligen kunde ske på sådant sätt, att man fick fram en produkt som var förstklassig och fullt jämförbar med annan olja. Jag tror mig kunna säga att vi i utskottet har blivit övertygade om att man nu löst detta problem. Framför allt förefaller det som om fabriken i Jönköping hade kommit till klarhet om metoden, så att man nu kan framställa renad olja, likvärdig med den man få i handeln.

Om detta problem således är löst, återstår väl bara att propagera för användandet av denna produkt. Flera remissinstanser har svarat att de inte gärna vill gå in för den renade oljan. Om man nämligen har dyrbara maskiner, vill man vara på den säkra sidan och använda en olja som man kan lita på. Det gör att man ställer sig tveksam i vissa fall,

då tvekan egentligen inte borde förefinnas. Att övervinna en sådan tvekan bör väl vara en uppgift för företagen själva.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har följt denna fråga med största uppmärksamhet och följer den fortfarande. Den förklarar också i remissyttrandet att den tagit del av försöksverksamheten i Jönköping och för sin del funnit produkten ganska tillfredsställande.

Sedan är det en mycket märklig sak jag skulle vilja nämna. I utskottet blev jag mycket förvånad, då denna kom före. Det står i utlåtandet att det är olikheter i uppfattningarna om lönsamheten mellan exempelvis järnvägsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. »Desa olikheter har uppgivits sammanhånga med bl. a. att järnvägsstyrelsen erhåller sin olja till ett lägre pris och kan använda sin spillolja såsom bränsle.» Det är ju rätt egendomligt att järnvägsstyrelsen kan få sin olja till ett lägre pris — efter vad som uppgivits ett betydligt lägre pris — än väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kan köpa olja för. Det tycks finnas två sorters prisbildningar i detta land. Jag säger det bara därför att jag tror det är ett förhållande som förtjänar att fästa uppmärksamheten vid. SJ kan ju visserligen använda oljan som bränsle, medan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen renar den.

En viss propaganda bedrivs av Skandinaviska oljecentralen, och jag kan inte förstå annat — det är också utskottets mening — än att en sådan propaganda bör fortsätta. Man måste sedan övertyga konsumenterna om att den vara de får är förträfflig. Inom utskottet har vi blivit övertygade om att svårigheterna nu är övervunna. Jag tror således att man med det största lugn kan avvakta de resultat som vederbörande företag kommer till.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Herr Wolgast och jag är tydligen överens om att det inte längre är något problem att rena oljan — den saken är alltså klar och omvittnad —

utan vad vi syftar till är att förmå vår största förbrukare, som i detta fall är staten, att använda renad olja. När ett av våra verk, exempelvis väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kan använda oljan med en vinst på hela 13 öre per kilo, frågar man sig, varför inte också våra övriga statliga verk kan göra detsamma.

Jag har den uppfattningen att det är bekvämlighetsskäl som gör det. Man vill inte ta befattning med en sådan olja.

Herr WOLGAST (cp):

Herr talman! Jag har försökt framhålla att anledningen till att det lönar sig för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att använda renad olja är den, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får betala ett pris som är högre än det som t. ex. järnvägsstyrelsen får betala för oljan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om minskning av kostnaderna för det statliga trycket genom tryckeribeställningars spridning till landsortstryckerier, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 8, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för politiska partier att vid allmänna val utlägga valsedlar i vallokalerna.

Utskottets hemställan bifölls.

nr 9, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 22 mom. 2 regeringsformen.

Det i detta memorial införda vilande grundlagsändringsförslaget antogs.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande

Ang. försvarsanslagens storlek

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Vid detta utlåtande hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Ohlon, Axel Johannes Andersson, Anders Johansson, Malmborg, Wedén och Nihlfors.

Punkten 1

Ang. försvarsanslagens storlek

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja fästa kammarens uppmärksamhet på ett särskilt uttalande, som återfinnes i slutet av statsutskottets utlåtande. Vid riksdagens början väcktes i denna kammare en motion, ävenså en likalydande motion i andra kammaren, som påyrkade vissa besparingsåtgärder inom den del av fjärde huvudtiteln som hade förelagts riksdagen. Dessa avsåg sådana detaljer som låg utanför den senare träffade försvarsuppgörelsen.

Jag och flera med mig anser att åtskilliga av dessa förslag till besparingar fortfarande har giltighet, men vi har det oaktat uraktlåtitt att i statsutskottet ställa några yrkanden i enlighet med motionerna. Vi ville inte få skenet emot oss att på något sätt vilja rubba på den enligt vårt förmenande mycket värdefulla uppgörelse i försvarsfrågan, som hade träffats emellan de olika partierna. Jag vill säga detta, även om de punkter det här gäller i stort sett faller utanför uppgörelsen.

Jag har, herr talman, intet yrkande. Jag har endast velat göra denna deklaration.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Vad herr Ohlon sagt ger anledning till ett par reflexioner.

Folkpartiets mycket omtalade besparingsaktion griper in på tolv olika punkter i den mycket lilla del av fjärde hu-

Ang. försvarsanslagens storlek

vudtiteln, som föreligger till behandling i dag. Av det särskilda yttrande, som avgivits av folkpartiets representanter i statsutskottet, framgår att de — för att undvika missförstånd — avstått från att reservera sig till förmån för de yrkanden som framställts i motionen. Ingen skall emellertid tro, att det inom utskottet sagts någonting som skulle innebära att man förmenar någon rätten att ha egna meningar i dessa frågor, allra minst i detaljfrågorna, på grund av den stora partiuppgörelsen. Någon sådan uppfattning har inte hävdats från något håll inom avdelningen. Däremot har det sagts — eftersom herr Ohlon har berört saken, kanske jag får nämna det — att om besparingsaktionen i detta fall i denna huvudtitel hade vidhållits och om den hade vunnit kamrarnas bifall, skulle den med hänsyn till de speciella förhållandena i år inte ha inneburit besparingar utan sannolikt kostnadsökningar på huvudtiteln i sin helhet. De förslag till definitiva beslut som nu föreläggs gäller tillsammans endast 167 miljoner kronor. Det återstår alltså att i ett senare sammanhang under fjärde huvudtiteln besluta om utgifter på drygt 2,5 miljarder kronor.

Om vi i dag, såsom motionärerna åsyftat men inte vidhåller, skulle ha sänkt anslagen i de tolv punkterna, skulle det ha inneburit, att vi i åtminstone tio fall hade minskat på rena förslagsanslag, således anslag som får överskridas. En sådan nedprutning skulle inte ha betydelse någonting alls eftersom den kompletteringsbudget, som vi har att vänta inom kort, ändock kommer att föra upp totalsumman till 2,7 miljarder. Motionärerna har i fråga om denna huvudtitel liksom i fråga om övriga huvudtitlar satt in sin besparingsaktion på förslagsanslag, som får överskridas och som måste överskridas, om de är för snävt tilltagna. Sannolikt måste det då bli fråga om ett deficit att täcka i budgetredovisningen vid årets slut, utanför de 2,7 miljarderna. På det sättet skulle man genom den föreslagna besparingsaktionen, om den fullföljts och accepterats av riksdagen, i realiteten icke ha sparat

något på utgifterna utan tvärtom ha ökat försvarets totalsumma.

Jag har, herr talman, velat påpeka detta intressanta faktum. Det är också detta som är det väsentliga i de invändningar som rests inom utskottet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr DAHL (s):

Herr talman! Jag konstaterar med glädje att man, såsom herr Gillström här underströk, från utskottets sida anser, att den uppgörelse i försvarsfrågan, som träffats på högsta nivå, icke utsluter att andra synpunkter eller förslag kan framföras från riksdagens ledamöter. Det är faktiskt på det sättet, att det nästan anses som en majestätsförbrytelse eller som ett utslag av utanför riksdagen verkande krafter, som egentligen inte har med försvarsfrågans sakliga behandling att göra, om man dristar sig att framföra synpunkter, som kanske inte helt ligger i linje med den officiellt och på högsta nivå accepterade uppfattningen.

Jag anser för min del att det ur demokratisk synpunkt skulle vara en mycket farlig utveckling, därest riksdagsmännen mer eller mindre skulle förvandlas till sådana, som blott säger ja och amen, medan de stora frågorna avgörs av några få utvalda på högsta nivå. En dylik utveckling kan icke vara riktig i ett demokratiskt land. Jag noterar därför med glädje de synpunkter i detta sammanhang, som utskottets talesman här anfört.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Det var en tråkig erfarenhet som herr Dahl gav uttryck åt, då han sade, att uppgörelsen i försvarsfrågan har träffats på högsta nivå utan att gemene man inom de olika riksdagsgrupperna haft tillfälle att göra sina synpunkter gällande. Det är väl i så fall en erfarenhet som herr Dahl har gjort inom sin egen partigrupp.

Inom den partigrupp, som jag tillhör, har förfaringsättet varit helt annorlun-

Anslag till personalvårdsorganisationen inom försvaret

da. Där har partiledaren haft oavbruten kontakt med gruppens medlemmar och låtit dem framföra sina synpunkter. Enighet har därigenom vunnits på ett tidigt stadium mellan samtliga ledamöter av gruppen.

Herr DAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få intyga att precis samma procedur har följts inom den grupp som jag tillhör. Statsministern har inte verkat på egen hand, utan gruppen har givit honom fullmakt, och han har haft gruppens förtroende när det har gällt det beslut som har fattats.

Vad jag har velat framhålla är, att om en ledamot av en grupp i riksdagen har en annan uppfattning än den, som man har på högsta nivå — och som visserligen stöds av respektive parti — så bör han inte anses som fredlös eller som en majestätsförbrytare. En sådan uppfattning förekommer nämligen på sina håll vid bedömningen av riksdagsledamöternas inställning till den uppgörelse, som har träffats.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—89

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 90***Anslag till personalvårdsorganisationen inom försvaret**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Personalvårdsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 327 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lars Larsson* m. fl. (I: 44) och den andra inom andra kammaren av herr *Alemyr* m. fl. (II: 53), hemställts, att riksdagen måtte fatta beslut, att personalvården inom försvaret skulle organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med överbefälhavarens förslag och att erforderliga medel härför skulle anvisas.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 44 och II: 53, till Personalvårdsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 327 000 kronor.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! I den preliminära försvarshuvudtitel, som presenterats riksdagen, har det icke ansetts möjligt att föreslå genomförande av den personalvårdsorganisation inom försvaret, om vilken överbefälhavaren den 2 oktober 1957 lade fram förslag. Statsutskottet har icke ansett sig i stånd att med anledning av de motioner, som väckts i frågan, inta en annan ståndpunkt än departementschefen.

När utskottet finner det angeläget, att personalvårdsorganisationen inom försvaret utformas på ett sådant sätt, att verksamheten kan bedrivas effektivt och rationellt, kan jag såsom en av motionärerna instämma i detta uttalande. Behovet av en utbyggd personalvård och en fast organisation för denna är så angeläget, att många skäl talar för att frågan nu efter många års olika utredningar och förslag bör bringas till en slutlig lösning. Jag vill anföra ett par skäl.

Den nuvarande organisationen, vars grunddrag fastställdes genom 1942 års försvarsbeslut, betraktas som ett provisorium. De förändringar, som har vidtagits under den senaste tioårsperioden, har varit ganska blygsamma. Det nu föreliggande förslaget har mottagits välvilligt och i stort sett tillstyrkts i remissyttrandena från såväl personalorganisationerna inom försvaret som talesmän för de värnpliktiga.

De mänskliga insatserna får inte undervärderas då det gäller att nå effektivitet i en tid, då försvaret i mycket stor utsträckning präglas av den tekniska utvecklingen. För de värnpliktiga måste den militära miljön tillgodose skäligen behov av socialt och ekonomiskt skydd liksom sysselsättning under fritiden o. s. v. Tar man hänsyn till att

Anslag till studiebidrag

Även den civila miljön är underkastad snabba förändringar samt att de värnpliktiga nu gör sin första tjänstgöring vid lägre ålder än tidigare årgångar gjorde, så är det lätt att förstå att skillnaden mellan det civila livet och militärtjänsten måste uppfattas som större nu än den uppfattades under tiden kring det sista kriget. Anpassningen till militärtjänstgöringen försvåras. Därför är det icke till fyllest att, samtidigt som samhället gör stora insatser för att underlätta ungdomarnas anpassning i vårt normala samhällsliv, resurserna är ganska bristfälliga under den tid, då påfrestningarna ofta är större.

Den föreslagna utbyggnaden måste även för den fast anställda personalen te sig angelägen. Denna personal har särpräglade arbetsförhållanden, och ett icke obetydligt moment av osäkerhet kommer nu att göra sig gällande, då det talas om förbandsindragningar och därmed säkerligen ökade personalomflyttningar.

Den ram inom vilken våra försvarskostnader skall hålla sig — 2 700 miljoner — borde utan vidare kunna ge utrymme åt den föreslagna personalvårdsorganisationen, vilken medför kostnadsökningar på cirka 600 000 kronor.

Jag kan möjligen förstå att det av praktiska och kanske också formella skäl har varit svårt att nu föra fram frågan till en lösning. Men jag vill understryka att man till kommande år inte får tolka överenskommelsen om våra försvarskostnader så snävt, att det inte skall finnas möjlighet till en sådan omfördelning som tillgodoser personalvårdens utan tvivel mycket berättigade upprustning.

Herr talman! Med hänsyn till frågans läge i dag avser jag icke att ställa något yrkande utöver statsutskottets.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 91—110

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 111

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—139

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 140***Anslag till studiebidrag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 65 255 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* (I: 227) och den andra inom andra kammaren av herrar *Svensson* i Krokstorp och *Hedin* (II: 277), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen måtte till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 47 255 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 227 och II: 277, såvitt här vore i fråga, till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 65 255 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Arrhén*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karls-*

Anslag till utrustning m. m. av beredskapssjukhus

son, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 227 och II: 277, såvitt här vore i fråga, till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 47 255 000 kronor.

Herr **ARRHEN** (h):

Herr talman! Det finns ingen större anledning att nu ta upp någon debatt angående detta ämne, eftersom det tidigare under denna session har varit föremål för kommentarer. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall till den reservation som avgivits vid denna punkt.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Vi har ju resonerat om den här frågan i olika sammanhang, och inte heller jag tror därför att vi behöver ge oss in i någon längre diskussion i dag.

Vad det här framför allt gäller är de bidrag som utgår till ungdomar i 16—17-årsåldern. Jag tror att en stor majoritet i Sveriges riksdag är överens med departementschefen om det förslag han framlagt på denna punkt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 141—190

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 191

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvist till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 9***Anslag till utrustning m. m. av beredskapssjukhus**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 199, i vad de berörde förevarande anslag, till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 176 av herr *Jacobsson* m. fl. och II: 199 av herr *Anderson* i Sundsvall m. fl. hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 575 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlson*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Ståhl*, *Gustafsson* i Skellefteå och *Helén* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 176 och II: 199, i vad de berörde förevarande anslag, till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 575 000 kronor.

Herr **JACOBSSON** (fp):

Herr talman! Enligt den fastställda planen för iordningställande av vårdplatser vid beredskapssjukhusen skulle utrustning behöva anskaffas för i runt

Anslog till utrustning m. m. av beredskapssjukhus

tal 110 000 vårdplatser. Inom ramen för hittills anvisade medel kan utrustning anskaffas för 103 800 platser enligt vad som upplyses i propositionen.

Vi, som reserverat oss på denna punkt, kan under sådana förhållanden inte finna annat än att beredskapen på detta område är förhållandevis god. Med hänsyn härtill förordar vi att medel för ytterligare materielanskaffning inte anvisas för kommande budgetår.

På samma sätt förhåller det sig med blodgivarcentralerna. På den punkten har vi därför förordat en minskning av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet med 1 425 000 kronor.

Med denna korta motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den med 1 betecknade, av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Som redan sagts ingår i den plan, som är uppgjord, förslag om att det skall finnas 110 000 vårdplatser vid beredskapssjukhusen. Mot den planen har riksdagen inte tidigare haft något att erinra.

Det återstår 6 200 platser att utrusta, och för det budgetår, som vi nu är inne i, har anvisats medel för utrustning av 2 800 vårdplatser. På grund av det ekonomiska läge, vi befinner oss i, har regeringen emellertid ansett det vara angeläget att dämpa takten något och föreslår fördenskull för nästkommande budgetår endast materielanskaffning för drygt 1 000 vårdplatser.

Skulle man nu följa motionärernas förslag — och därmed även reservanternas — skulle det endast innebära, att man sköte dessa utgifter på framtiden. Reservanterna har inte haft något emot att planen skall verkställas, utan endast velat låta dessa utgifter falla på ett kommande år, som kanske även det får sina besvärligheter.

Vi anser att det är klokast att, med den dämpade takt som är föreslagen, låta denna utrustning ske nu och fullfölja

planerna så som riksdagen tidigare ansett vara riktigt.

Vad gäller blodgivarcentralerna råder samma förhållande. Skulle man följa reservanterna, skjuter man bara på utgifterna till kommande år; man kommer inte från dem. När det nu anses möjligt att inom ramen för nuvarande budget täcka dessa utgifter, bör man ta dem i år.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 10 och 11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidlägga av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1958 förordade ändringar i personalförteckningen för statens bakteriologiska laboratorium, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens bakteriologiska laboratorium, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock till Statens bakteriologiska laboratorium: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 4 675 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svärd* (I: 302) och den andra inom andra kammaren av herr *Lothigius* m. fl. (II: 315), hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte dels i princip besluta, att den tillverkning av bakteriologiska och virologiska preparat, som skedde vid statens bakteriologiska laboratorium respektive statens veterinärmedicinska anstalt, måtte upphöra, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte åt styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium uppdraga att förhandla med representanter för den privata läkemedelsindustrin om övertagande av tillverkningen av ifrågavarande preparat, dels ock besluta att för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln till Statens bakteriologiska laboratorium: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 2 675 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 302 och II: 315, i vad de berörde förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens bakteriologiska laboratorium, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inri-

kesärenden för den 3 januari 1958 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens bakteriologiska laboratorium, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens bakteriologiska laboratorium: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 4 675 000 kronor;

II. att motionerna I: 302 och II: 315, i vad de icke behandlats under I., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att visst avsnitt i utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Det är klart att statens bakteriologiska laboratorium behöver utvidgas och behöver mera folk, och det särskilt på den virologiska sidan. Vad vi fått uppleva inom virologien under det senaste decenniet är en explosionsartad utveckling, som endast kan jämföras med den utveckling inom bakteriologien, som ägde rum i slutet av förra århundradet. Där man förut trevat mer eller mindre i blindo, har man funnit fastare mark, och de nya odlingsmöjligheter som utexperimenterats har gjort det möjligt att vinna praktiska resultat av enorm betydelse inom humanmedicinen liksom även inom veterinärmedicinen.

Det har alltid varit så, att statens bakteriologiska laboratorium kostat mycket pengar. Detta har irriterat de anslagsbeviljande myndigheterna, och det har lett till den ena utredningen efter den andra. Det ligger i viss mån i sakens natur, att anstalten måste kosta pengar. Ju fullständigare kunskapen blir om smittosamma sjukdomars orsaker och ju bättre möjligheter man får att bekämpa dem, desto mera nödvändigt är det att ha en beredskap som gör det möjligt att bestämma sjukdomarnas art, så att man kan inrätta sin terapi därefter. Det kan väl sägas va-

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

ra en försummelse, om man inte gör vad som är möjligt i den vägen.

När det gäller de sjukdomar, som förorsakas av bakterier, ligger förhållandena relativt hyggligt till. Många av dem kan behandlas med sulfapreparat eller antibiotika. För laboratoriet är det dock ofta nödvändigt att närmare utforska vilket antibiotikum som i ett givet fall, vid en given infektion, är det adekvata. Dessa diagnostiska undersökningar vållar laboratoriet mycket arbete, tillkommet i stort sett under de senaste 10—15 åren. Man kan också tillverka vacciner och sera mot en hel del olika bakteriella sjukdomar. Den tillverkningen får dock i övervägande grad beredskapskaraktär; när man har ett lager, blir omsättningen förhållandevis liten.

Inom virologien är det ännu annorlunda. Här pågår alltjämt en så sjudande utveckling, att det är svårt att i dagens läge fastslå, vad som kommer att bli de fasta linjerna. Vi har alla läst om och förstått vilka svårigheter som legat bakom framställningen av poliovaccinet, och vi är alla glada åt att man synbarligen lyckats framställa ett preparat, som både utgör ett verksamt skydd mot infektionen och som tycks sakna de riskmoment, som tydligen alltjämt fanns kvar i de i Amerika först prövade amerikanska preparaten. I fråga om polion tycks ju de immunologiska förhållandena vara ganska konstanta. Helt annorlunda är det i fråga om influensaepidemierna, där skilligheterna mellan de virus, som förorsakar de olika epidemierna, just tycks ligga på det immunbiologiska området. För varje ny epidemi måste man bereda ett nytt vaccin, man måste så tidigt som möjligt snappa upp den typ av virus som orsakar epidemien, och man måste raskt sätta i gång med en mycket omfattande tillverkning, om man över huvud taget skall komma någonstans. Är man inte snabb, hinner epidemien passera innan man blir färdig — som en läkemedelsfabrikant sade: »En influensaepidemi hinner ju till Umeå, innan man kommit fatt den, och sedan är det inte så många som behöver behandlas.» Det gäller att ha goda kontakter med utlandet, så att

man så tidigt som möjligt kan isolera det aktuella virus, det gäller också att ha en tänjbar organisation, som plötsligt kan ägna sig åt den nya tillverkningen, och det måste betyda en tillverkning som innebär stora ekonomiska risker. Det vaccin, som blivit färdigt, eventuellt i stora mängder, passar måhända inte i en strax efteråt kommande ny epidemi. Man får slänga eller åtminstone sätta åt sidan en nyss fullbordad tillverkning, som kanske inte håller sig länge, och kasta sig över en ny. Men utvecklingen inom virologien går framåt, och man kan måhända se fram mot en tidpunkt, då det visar sig möjligt att framställa vacciner gentemot influensasjukdomar med en mer universell effekt och vilka kanske kan innebära en högst betydande förenkling av den epidemiologiska beredskapen mot denna typ av virussjukdomar.

Då statens bakteriologiska laboratorium i nuvarande läge har så vitt skilda uppgifter av epidemiologisk, bakteriologisk och virologisk art och då det gäller såväl diagnostisk verksamhet som tillverkning, i vissa fall i stor skala, av vacciner och sera samt då dess arbete är förenat med stora kostnader, är det ju naturligt om man försökt nå fram till en rationalisering, som skulle kunna förbilliga driften. Man har därvid i främsta rummet tänkt på en rationalisering inom anstalten, men man har också tänkt på en samordning med den virologiska verksamheten vid statens veterinärmedicinska anstalt, för vilken mul- och klövsjukebekämpningen är den kanske viktigaste uppgiften. En samordning i statlig regi till en ny anstalt för ren tillverkning skulle emellertid, av de utredningar som gjorts att döma, sannolikt kosta mera än det smakar, och den skulle inte ta bort mycket av det dubbelarbete som nu är aktuellt. Men man har, helt naturligt, också hört sig för om inte vissa enskilda läkemedelsindustrier skulle vilja vara med och tävla härom. När man för några år sedan diskuterade denna fråga, hade man från statens bakteriologiska anstalt den uppfattningen, att tillverkningen av bakteriologiska prepa-

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

rat väl kunde överlämnas till enskilda firmor, men ej tillverkningen av virologiska preparat. Beträffande de sistnämnda menade man, att samma metoder i tämligen stor utsträckning kommer till användning vid tillverkningen som i det diagnostiska arbetet och att ett rationellare utnyttjande av bl. a. kulturmaterial därför skulle bli fallet, om diagnostik och produktion kunde knytas samman. Man har också sagt, att det med den ringa tillgången på virologer inom landet vore mindre välbetänkt att medvetet skilja diagnostik och produktion inom virologien från varandra. Man har också velat göra gällande, att en utflyttning av ympämsproduktionsen jämväl skulle komma att innebära en kännbar minskning av möjligheterna till vetenskapligt arbete och vara till skada för den fria forskningen i landet inom virologien samt starkt beskära möjligheterna till en allsidig utbildning i virologi.

Läkemedelsindustriens representanter var vid den nämnda tidpunkten inte hågade att syssla enbart med de bakteriologiska preparaten. Det skulle bli mest beredskapskvalitet på den produktionen med föga omsättning och föga utveckling. Enligt vad man sagt mig ville man gärna syssla med virologiska preparat — det gällde då framför allt polio samt mul- och klövsjuka. Från statens bakteriologiska laboratorium lär då ha sagts, att polion var så farlig, att det kunde man inte lämna ut, men gärna mul- och klövsjukan. Det kan väl sägas ligga mycket i det som sålunda sades om poliovaccineringens faror, och denna argumentering måste man böja sig för. Statens veterinärbakteriologiska anstalt sade: Ja, polion kan ni ta, men inte mul- och klövsjukan, den måste vi fortsätta att forska över. Och det kan väl vara riktigt även detta. Då fick saken förfalla. Och nu — med dagens ekonomiska läge, med den stora investering som det skulle innebära att nu börja en planering för produktion av virologiska preparat och med de höga kvalifikationer på personal i olika tjänsteställning som skulle behövas och som ännu inte finns — är det klart att det är omöjligt att börja.

Men man har klart för sig, att en enskild industri, trimmad att göra tillverkningen enligt industriella metoder med utnyttjande av teknikers erfarenheter för dessas utarbetande, skulle kunna åstadkomma rationaliseringar som skulle medföra ekonomisk vinst. Det tror teknikererna vara möjligt. Industrien måste, har man sagt, tänka på vad tillverkningen kostar. Man kan inte bara tillverka en produkt och sedan skriva räkningen på vad det kostar på staten. Och skulle man kunna komma fram till ett mera standardiserat vaccin vid influensa, vill man vara med och tävla, på lika bas.

En sak som enligt läkemedelsindustriens och även enligt vissa bakteriologers mening varit hindrande i vägen är de särskilda föreskrifter, som omger de bakteriologiska preparaten, och det importmonopol, som föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium har beträffande dessa. De särskilda föreskrifterna kan ta sig egendomliga uttryck. En läkemedelsfirma framställer t. ex. olika äggvitefraktioner ur blodet. Gammaglobulinet, som innehåller skydd mot vissa åkommor, måste kontrolleras av statens serumkontrollant, men andra äggvitefraktioner — albumin, fibrinogen samt alfa- och betaglobuliner som framställes vid samma process — kan säljas som vanliga farmaceutiska specialiteter. Det hör också till saken att statens bakteriologiska laboratorium anlitar en läkemedelsfirma för viss legodrift vid framställningen av vissa s. k. immunglobuliner.

Man har uttalat den uppfattningen, att den säregna ställning som statens bakteriologiska laboratorium har bl. a. genom å ena sidan sitt importmonopol och å andra sidan sin försäljning inom landet vid sidan av apoteken kanske bör upphöra och att de bakteriologiska preparaten skall jämföras med de farmaceutiska. Det är förutsättningen för att man skall kunna konkurrera på lika villkor, har man sagt från industrien.

Den av inrikesministern i januari till satta utredningen kommer väl att se över alla dessa frågor. Statsrådet säger där liksom i propositionen, att han förordat, att tillverkningen av humanmedicinska

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

preparat på ifrågavarande område *tills vidare* skall i princip ligga kvar hos statens bakteriologiska laboratorium. När tillverkningsmetoderna standardiserats, bör det vara möjligt att överföra åtminstone en del av tillverkningen till industrien. Då kanske personalen på statens bakteriologiska laboratorium kan minskas. I varje fall bör det vara berättigat att i enlighet med reservanternas yrkande tillstyrka överförande av tjänster till ordinarie och extra ordinarie stat endast i den mån en anpassning av personalen till ett annat läge icke därigenom försvåras.

Man kan väl säga att det väsentliga som innefattas i reservationens yrkande redan ligger i yttrandet av statsrådet och chefen för inrikesdepartementet till statsrådsprotokollet den 17 januari vid tillsättningen av den nu pågående utredningen.

Jag vill emellertid trots detta yrka bifall till reservationen, då jag tror att det kan vara av ett visst intresse att understryka just de synpunkter, som här har anförts.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det kanske kan förlåtas mig, om jag här uttrycker mig som en lekman på området.

När man lyssnat till denna långa föreläsning av herr Kaijser och tidigare läst reservationen, börjar man bli mer och mer fundersam över vad som egentligen döljer sig bakom alla dessa uttalanden. Den motion, som egentligen är orsaken till att en reservation avgivits inom statsutskottet, innebar ju en hemställan om att läkemedelsindustrin skulle bli privat och att hela den verksamhet, som staten sysslar med på området, skulle flyttas över till de privata läkemedelsfabrikerna.

Nu är det emellertid så — såsom också står i utskottsutlåtandet — att den privata läkemedelsindustrin i dag inte är beredd att överta denna verksamhet, vilket medför att staten måste fortsätta verksamheten. När det inte finns några spekulanter, är det ingenting att göra

åt saken. Detta har också reservanternas varit medvetna om, och de har förden skull inte ställt något yrkande i motionens anda. Däremot har reservanternas sökt att med ett mångtydigt uttalande säga någonting, som i varje fall för mig är ganska svårt att tolka och inte blir lättare att tolka efter den föregående talarens inlägg.

Vad gäller personalen vill reservanternas inte att tjänsterna skall få fast karaktär utan att man skall dröja med den fasta organisation, som många anser vara nödvändig. Jag skall därför ta mig friheten, herr talman, att läsa upp slutet av en skrivelse, som verkställande direktören David Isaksson i aktiebolaget KABI har avlåtit. Det står där följande: »Långsiktiga arrangement beträffande personalen har troligen omöjliggjorts. Den psykiska press som dessa förhållanden medfört har med nödvändighet återverkat på arbetsresultatet. Då det gäller ordnandet av den inhemska försörjningen av bakteriologiska preparat syns det mig vara ytterst angeläget att SBL:s arbetsuppgifter och organisation får en definitiv utformning så snabbt som möjligt, och detta gäller oavsett om ett större eller mindre produktionsåtagande skall åvila SBL.»

Detta är alltså vad den privata läkemedelsindustrin anser, vilket är något annorlunda än det reservanternas för fram.

Nu är det så, att en utredning tillsatts i januari i år för en översyn av vissa frågor, som har samband med den vi nu diskuterar. Reservanternas har tryckt på att denna utredning skall ske så snabbt som möjligt. Jag förmodar att ingen har någonting emot det utan att denna utredning skall bedrivas på ett så snabbt sätt som möjligt och att den snart skall bli färdig, men så länge som den privata läkemedelsindustrin själv nekar att åta sig de arbetsuppgifter, som man i högermotionen ville att den privata läkemedelsindustrin skulle fullgöra, finns det ingen anledning för riksdagen att ingripa.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara framhålla, att även jag stått i förbindelse med KABI. Jag fäster mig vid att KABI:s verkställande direktör sagt, att det är nödvändigt att statens bakteriologiska anstalt organiseras så snart som möjligt, oberoende av *hur stor del* av tillverkningen som i framtiden kommer att åvila statens bakteriologiska laboratorium.

Jag kan också säga att samtliga de läkemedelsfirmor, med vilka jag stått i förbindelse i denna fråga, uttalat sin önskan att få vara med och tävla på lika villkor; de kan inte göra det nu, eftersom de behöver stora investeringar och de behöver planera under några år för att kunna komma fram till en tillverkning.

Man kan därför inte — jag vill påpeka att jag inte undertecknat motionen — tänka sig att i dagens läge åstadkomma någon minskning av personalen vid statens bakteriologiska laboratorium, men man bör ha blicken öppen för den möjlighet som kan komma att yppa sig, då det kan visa sig lämpligt att överlåta en del av tillverkningen på den privata industrien. Särskilt från industriens sida har påpekats, att då man har att syssla med många vitt skilda uppgifter på statens bakteriologiska laboratorium och den rent läkemedelsindustriellt betonade expertis som man där har tillgång till måhända inte är så stor, är det möjligt att man får en mer rationell tillverkning, om man överlämnar den till sådana industrier, som har erfarenhet av just den sidan av saken.

I princip innebär ju reservationen, skulle jag vilja säga, inte så mycket annat än ett understrykande av de synpunkter, som redan har framförts av herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det mest karakteristiska i det nuvarande läget är väl, att ingen kan säga någonting om den blivande omfattningen av de arbetsuppgifter, som statens bakteriologiska laboratorium skall syssla med, och att detta bland an-

nat sammanhänger med att man inte nu vet, huruvida och i vilken utsträckning den privata läkemedelsindustrien kan ta hand om en del uppgifter, som vi i motsatt fall skulle vara tvungna att förlägga till laboratoriet. Det är ju av denna anledning, som en utredning har tillsatts.

Såvitt jag begriper är de hinder, som man från läkemedelsindustriens sida åberopat, inte permanenta, utan, som det redan sagts, ligger ett hinder i den speciella ställning beträffande import och försäljning som statens bakteriologiska laboratorium intar, och ett annat hinder i de investeringsbehov för en industriell verksamhet på detta område, som herr Kaijser nyss har talat om. I så fall bör det slås fast, att när läkemedelsindustrien avböjer att ta hand om en del av denna verksamhet, den som ju främst skulle avse framställning av bakteriologiska preparat, så är detta icke ett hinder, som kan sägas vara varaktigt. Annars skulle väl hela den utredning som Kungl. Maj:t har tillsatt egentligen varit överflödig.

I det läget har jag för min del genom reservationens formulering velat understryka, att man bör se till att utredningen blir färdig så fort som möjligt, så att man på grundval därav kan bestämma statens bakteriologiska laboratoriums framtida byggnadsbehov, dess behov av personal och dess omkostnadsstat. Enligt vanlig ordning skulle man väl något så när ha haft reda på omfattningen av laboratoriets verksamhet, innan man organiserar det, men det finns skäl som försvarar att vi kommit i det läge vi har. Men man kan ju inte, som herr Birger Andersson nyss gjorde, bara bygga hela sitt resonemang på den inställning som läkemedelsindustrien nu har. Vad reservationen vill, är tvärtom att uttrycka ett önskemål om att den tillsatta utredningen bör färdigställa sitt arbete så snabbt som möjligt, så att vi kan få ett bättre underlag för bedömningen av lönekostnaderna och de framtida byggnadskostnader utöver dem, som i ett annat sammanhang föreslås komma på riksdagens bord.

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kaijser har nyss yttrat, att meningen med den reservation som här föreligger är att understryka vad departementschefen har sagt i ett uttalande. Det är också vad statsutskottet har gjort. Nu har herr Bergh en annan tolkning och det vore faktiskt värdefullt, om herrarna kunde komma överens om vad som är meningen med reservationen.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Innan den uppmaningen följes, skulle vi väl konstatera, om det finns någon motsättning mellan herr Kaijser och mig på den punkten.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag har närmast uppfattat högers reservation som en taktisk reträtt från ett omöjligt läge med hänsyn till den motion som lagts fram i anslutning till detta ärende. Som vi alla vet är en taktisk reträtt en svår konst, som kräver att man talar ganska mycket för att dölja vad som finns bakom det man har sagt.

Jag är emellertid ganska tacksam över att man från högers sida har intagit den ståndpunkt man gjort, att man nämligen har gått ifrån intentionerna i motionen. Detta är tacknämligt ur flera synpunkter. Det är tacknämligt inte minst för dem, som vid statens bakteriologiska laboratorium arbetar med dessa uppgifter och som vi måste ge ett erkännande för det utomordentliga arbete, som de har nedlagt. Det svenska poliovaccinet t. ex. är i jämförelse med utländska motsvarande produkter av allra högsta kvalitet. Vi hade tillfälle någon gång i november eller december i fjol att redovisa något av resultaten av poliovaccineringen, där vi kunde ange huru som det svenska poliovaccinet hade en verkningsgrad som låg ungefär 60—70 procent över exempelvis det amerikanska. Jag tror att detta skall observeras

och att man också skall ge statens bakteriologiska laboratorium möjligheter att arbeta i lugn och ro på de uppgifter laboratoriet har sig förelagda. Genom tillskapandet av detta poliovaccin har vi fått möjligheter att vidta en omfattande ympning i första hand på skolbarnen. men vi har också kunnat lägga upp ett program, som vi redovisar i årets statsverksproposition och där vi räknar med att man skall kunna ympa befolkningen upp till 40 års ålder. Eftersom vi kunnat konstatera att inga fall av polio har inträffat bland dem som har blivit vaccinerade, är vi väl alla medvetna om vilket utomordentligt värde dessa åtgärder har.

Det gäller därför att så skyndsamt som möjligt försöka komma fram till den omfattning av vaccineringen som vi nu har talat om. Från laboratoriets sida har man gjort stora ansträngningar för att kunna öka produktionen. Medan man tidigare förutsatte att man skulle kunna producera ungefär 1 500 liter poliovaccin på ett år, så kunde man under hösten redovisa beräkningar på en produktion av ungefär 2 000 liter poliovaccin under kommande budgetår. Genom att man fått viss personalförstärkning och fått lov och möjlighet att företa vissa experiment med användande av denna personal samt genom ansträngningar från personalens sida har man kommit fram till en produktionsmetod som möjliggör att producera upp till 3 000 liter poliovaccin under det kommande budgetåret. Det är så långt vi kan förstå utomordentligt betydelsefullt, att laboratoriet nu får möjlighet att fullfölja ett så omfattande program. Det betyder att vi i raskare takt än som beräknades när vi skrev statsverkspropositionen kan genomföra polioympning av det svenska folket under 40 års ålder. Men det är klart att en sådan utvidgning av produktionen har medfört behov av att få behålla de personalförstärkingar som man fick under hösten och som man nu har använt sig av under de två första månaderna i år. Detta har regeringen också medgett, och vi har även — om riksdagen bifaller vad som har föreslagits i propositionen och

Anslag till statens bakteriologiska laboratorium

tillstyrkts av statsutskottet — möjlighet att behålla denna personal och således kunna genomföra den stora produktion som jag här har talat om.

När nu högerrepresentanterna här anser att man inte bör ge så många av personalen en ställning som extra ordinarie, så vill jag påpeka att vi ändock har en ganska stor marginal av tillfälligt anställda. Enligt statsverkspropositionen är det fråga om ett tjugotal sådana befattningshavare framför allt inom poliovac-cintillverkningen, och utöver dessa 20 har det krävts ytterligare 16 för den ökade produktionen. Vi har inte för avsikt att inom den närmaste tiden bereda dessa anställning som extra ordinarie. Det betyder alltså att vi har mellan 35 och 40 tillfälligt anställda. Det finns alltså marginaler att röra sig med, om man efter utredningen vill vidta vissa ändringar i produktionen, om man — vilket vi har hållit öppet i statsverkspropositionen liksom i utredningsdirektiven — vill samverka med de enskilda företagen inom läkemedelsindustrien o. s. v. Möjligheter härtill föreligger, även om riksdagen godtar vad vi har föreslagit och vad statsutskottet har tillstyrkt.

Jag skulle också, herr talman, medan jag har ordet, vilja säga att sedan man nu har kommit fram till möjligheten av en så hög produktion av poliovaccin, att vi beräknas få tillfälle att genomföra en snabbare ympning än vad som tidigare förutsågs, så har vi också med hänsyn till de ökade kostnader som här krävs för laboratoriets vidkommande sagt oss, att det kan vara skäl att överväga, huruvida inte vaccinkostnaden skall betalas av en del av dem som önskar komma i fråga för ympning. Vi skrev i statsverkspropositionen, att vi förutsatte att vaccinet skulle tillhandahållas gratis även för dem som befann sig i åldern mellan 16 och 21 år, men det är möjligt att vi skulle kunna göra ett nytt övervägande, som leder till det resultatet att vi tillhandahåller vaccin gratis endast för dem som är högst 18 år, och att de som är över 18 år och önskar bli ympade skall få betala något även för vaccinet. Jag skulle

tro att en ympningsdos kommer att kosta ca en krona. Dock är avsikten att de värnpliktiga som genomgår ympning skall få denna fritt — liksom gravida kvinnor — i full överensstämmelse med vad vi har sagt i statsverkspropositionen.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan överse med att min vän Birger Andersson antytt någonting om att det här skulle vara fråga om taktisk reträtt, men jag är inte benägen att överse med motsvarande uttalande, när det kommer från statsrådsbänken. Dessutom får jag kanske tillägga i det stycket, att det i så fall skulle varit mycket dålig taktik. Jag har inte fattat som min uppgift att tillstyrka varje motion som kommer från partivänner till mig, men hade man velat dölja en reträtt här, skulle man väl inte ha sagt någonting alls.

Vad som är väsentligt är att man håller på att ett beslut om ett verks framtida organisation bör föregås av en utredning om verkets arbetsuppgifter. Det är en något bakvänd ordning, när man först i statsverkspropositionen föreslår en viss personalorganisation och en månad efteråt kommer med en utredning, som skall utröna vad verket egentligen skall syssla med. Statsrådet har själv därigenom erkänt, att vad som sägs i reservationen — att vi vill ha denna utredning färdig snabbt — är ett mycket välbefogat önskemål.

Slutligen vill jag rätta ett missförstånd som herr statsrådet gjorde sig skyldig till. Han sade, att reservanterna inte vill ge laboratoriet lika många tjänster som Kungl. Maj:t har föreslagit. På den punkten har vi endast sagt, att vi anser att saken skall prövas så att man får pensionsberättigade tjänster »endast i den mån en anpassning av personalen till ett annat läge icke därigenom försvåras». Vi har inte sagt, att Kungl. Maj:ts förslag försvårar den framtida anpassningen, utan endast att den saken bör undersökas.

Anslag till statens sinnessjukhus

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för de ytterligare upplysningar han har lämnat om statens bakteriologiska laboratoriums uppgifter och arbetsresultat. Jag tror att det framgick av mitt första anförande, hur mycket jag uppskattade laboratoriets arbete. Det har inte alls varit meningen, att vad jag sagt skulle innebära någon kritik.

Man kan ju säga att effekten av polio-vaccineringen än så länge har varit god. Vi hoppas och tror alla att det skall fortsätta på detta sätt. Ingen av de vaccinerade har insjuknat, och det gläder oss, men av de icke vaccinerade är det ju inte heller så många som har insjuknat.

Jag är också glad över att vi har denna personalreserv, som gör att organisationen är tånjbar. Ty vi får komma ihåg, att när man nu producerar oerhört mycket vaccin och kan mycket snabbt genomvaccinera befolkningen, dröjer det icke alltför länge förrän vaccineringen är slutförd, och sedan är behovet av vaccin icke lika stort som hittills. I stort sett blir det endast varje ny årskull som behöver ympas — i vad mån ympningen för de äldre behöver kompletteras kan jag inte svara på — men det kan således bli fråga om en reduktion av tillverkningens omfattning i framtiden.

Jag vill ännu en gång påpeka, att mitt yttrande inneburit en uppskattning av vad laboratoriet gör och att det för tillfället inte är fråga om att ta bort en enda person därifrån.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Av herr Berghs sista inlägg får man det intrycket, att det är ovanan att frånträda en högermotion som gör det så besvärligt för honom att åstadkomma en begriplig formulering.

Efter den gradering mellan statsrådet och mig som herr Bergh gjort blir det väl i fortsättningen så att jag får tala för den övriga kammaren och låta herr Bergh vara.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 13—29

Vad utskottet hemställt bifölls.

Nu föredrogs i ett sammanhang

Punkterna 30 och 31

Anslag till statens sinnessjukhus

I dessa punkter hade utskottet hemställt

i punkten 30, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 246 och II: 296

a) bemyndiga Kungl. Maj:ten att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens sinnessjukhus, som påkallades av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1958 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 140 500 000 kronor; samt

i punkten 31, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 390 till Statens sinnessjukhus: Omkostnader för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 52 580 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 246 av herr Edström och fru Hamrin-Thorell och II: 296 av fröken Höjer och fröken Liljedahl hade hemställts, att riksdagen

mätte utöver under punkten 30 framfört förslag besluta om ytterligare utökning av antalet tjänster å befintliga platser vid sinnessjukhusen enligt särskild förteckning samt anvisa härför erforderligt anslag.

I motionen II:390 av fröken Höjer hade hemställts, att riksdagen mätte besluta att anvisa under elfte huvudtiteln, punkt 30, 4 a, Inventarier, ett med 500 000 kronor utöver departementschefens förslag förhöjt belopp.

Vid vardera av ifrågakvarande punkter hade reservation avgivits av herrar *Ohlson, Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Ståhl, Gustafsson* i Skellefteå och *Helén* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttranden i vissa angivna delar bort hava den ändrade lydelse, reservationerna visade, samt att utskottet bort hemställa,

i punkten 30, att riksdagen mätte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:246 och II:296

a) bemyndiga Kungl. Maj:tt att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens sinnessjukhus, som påkallades av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1958 förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 141 200 000 kronor; samt

i punkten 31, att riksdagen mätte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II:390 till Statens sinnessjukhus: Omkostnader för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 53 080 000 kronor.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Sinnessjukvården är ett område som de senaste åren har varit föremål för stor uppmärksamhet. Missförhållanden som kanske i stor utsträck-

ning varit okända för menige man har dragits fram i den offentliga debatten, och hela problemet har fått en annan belysning än tidigare. Rättvisan kräver också det medgivandet, att statsmakterna under senare år gjort betydande insatser på detta område, särskilt när det gällt att bygga nya sjukvårdsanstalter för vård av de psykiskt sjuka och att bereda ytterligare vårdplatser för dem. Vi har anledning förvänta att denna utveckling skall fortsätta, inte minst med hänsyn till den nuvarande inrikesministerns dokumenterade intresse och insikter på detta område.

Det är givetvis framför allt på de gamla sinnessjukhusen, som förhållandena är otillfredsställande, man torde i vissa fall våga säga alarmerande. Otillfredsställande lokalförhållanden, den stora överbeläggningen, bristen på personal, bristfällig teknisk och materiell utrustning m. m. är omständigheter som gör att dessa sjukhus i många fall mera blir förvaringsanstalter än vårdanstalter där en enligt moderna begrepp människovärdig behandling knappast är möjlig.

Jag skall inte närmare gå in på dessa förhållanden, som vi ju har diskuterat tidigare. Jag skall inte heller lasta någon för att dessa missförhållanden är rådande, allra minst den nuvarande departementschefen, men jag tycker att vi måste ställa oss den frågan: Vad kan vi i humanitetens namn göra åt detta, vad kan vi göra för att förhållandena för dessa stackars människor skall bli dragligare inom en näraliggande framtid?

Man kan ju säga att det skall bli bättre så småningom, kanske om tio år. Ja, det är ju bra, och jag är medveten om att man inte kan skapa tillfredsställande förhållanden på en enda gång, men jag tror att det är en klen tröst för dem som i dag måste vistas på något av dessa gamla sinnessjukhus, där det knappast finns ett dagrum att vistas i eller en stol att sitta på och där patienterna måste lägga sig klockan 18 därför att det inte finns personella resurser, som medger tillsyn och sysselsättning, eller materiella resurser som medger en bättre standard.

Anslag till statens sinnessjukhus

Vid en granskning av det föreliggande förslaget finner man att medicinalstyrelsen, när det gäller befintliga platser, begärt en utökning av personalen med sammanlagt 674 tjänster, medan departementschefen föreslagit sammanlagt 390. Vad gäller sjukvårdspersonalen har styrelsen begärt 313 tjänster, medan departementschefen föreslår 160, alltså en prutning med nära hälften. Beträffande ekonomipersonalen begär medicinalstyrelsen 118 tjänster, departementschefen föreslår 16. Skillnaden är alltså minst sagt avsevärd.

Det är självklart att man inte kan diskutera dessa saker utan att frågan om de ekonomiska möjligheterna kommer in i bilden. Vi som reserverat oss på dessa båda punkter är inte okänsliga för dessa synpunkter. Vi tror tvärtom att det är angelägnare än någonsin att de ekonomiska synpunkterna vinner beaktande, men vi tror också att vi här rör oss på ett område, där allmänmänskliga och humanitära vårdsynpunkter väger ännu tyngre.

Det förefaller som om utskottet inte heller i första hand skulle anlägga rent ekonomiska synpunkter på frågan, när det säger att »den planmässiga utbyggnaden av organisationen inte bör ske i snabbare takt än rekryteringshänsyn samt hänsynen till bostäder och andra praktiska anordningar medger». Mig förefaller det något djärvt att påstå att Kungl. Maj:ts förslag just tangerar den yttersta gränsen för vad som i detta avseende är möjligt att åstadkomma. Något bindande belägg för att så är förhållandet torde näppeligen ha presterats.

I reservationen under denna och följande punkt har vi föreslagit en uppräknings anslag till nya tjänster med 700 000 kronor och beträffande anslaget till utrustning och inventarier en uppräknings anslag i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 500 000 kronor. Vårt förslag innebär således ingalunda att medicinalstyrelsens önskemål tillgodoses, men det skulle innebära en betydande förstärkning av vårdresurserna, en förbättring av vårdmöjlighe-

terna på ett försummat område. Jag tror inte att vi med gott samvete kan göra gällande att vi inte har möjligheter att göra detta.

Herr talman, jag ber att med denna korta motivering få yrka bifall till reservationerna under punkterna 30 och 31 i detta utskottsutlåtande.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber om tillgift för att jag tar kammarens tid i anspråk en stund. Jag anser emellertid att detta är en oerhört viktig fråga, och det är helt enkelt nödvändigt att den kommer till diskussion år efter år, tills den blir tillfredsställande löst.

»Är vi moraliskt underutvecklade?» frågade helt nyligen professor H. Ofstad i en tidningsartikel. Han fortsatte: »Det som är moraliskt likgiltigt görs moraliskt betydelsefullt och tvärtom.» Man kommer onekligen att tänka på dessa professor Ofstads ord när man konstaterar med vilken relativ likgiltighet som regering och riksdag betraktar de mentalt sjukas vårdproblem. En högtstående moral förutsätter omdöme och ej blott iakttagande av förbudsregler. Alla som hämtar sin kunskap om moral blott från Moselagens tio bud tänker mer på det senare. Det viktigaste är dock utan tvivel det positiva, det skapande, viljan att göra en insats för det sant mänskliga.

Det tragiska i dagens situation är att allt som har med könslivet att göra, pornografi, prostitution etc., mer än något annat sätter de moraliska affekterna i svallning, i någon mån kanske även diskussionen om atombomber och massförstörelse. När det gäller det tysta lidandet och dess hjälp blir omedelbart samvetets röst mycket mera dämpad.

Att våra mentalt sjuka i stor utsträckning lägges till sängs klockan 18, att sängbelysningen på sina håll är så dålig, att de ej ens kan ligga och läsa, att man inte kan utnyttja de möjligheter till effektiv terapi och rehabilitering som under senare år forskningen använt oss, därför att det råder brist på

personal på sinnessjukhusen, är något så upprörande ur moralisk synpunkt, att vi verkligen behöver ta oss i kragen och ge oss tid till några minuters eftertanke. Är det värdigt en nation som vår, som berömmar sig av en i övrigt så högtstående sjukvård, att dessa förhållanden, som är under all kritik, fortfarande får råda på våra statliga sinnessjukhus, detta i all synnerhet när man ser kontrasten mellan dessa och de kommunala sinnessjukhusen och kan konstatera, att det här visst inte är fråga om någon svåruppnäelig målsättning?

I debatten i motsvarande fråga förra året yttrade den nuvarande inrikesministern följande: »Den förstärkning av personalresurserna, som föreslås, är ej fullt och helt tillfredsställande. Vi har konstaterat, att det vid våra mentalsjukhus råder en tröghet och en inaktivitet, som är ytterst besvärande. Den grundar sig självfallet på bristen på personal. Vi besökte för någon tid sedan ett sjukhus, där det fanns två läkare som skulle ta hand om 669 patienter. Det fanns naturligtvis ingen möjlighet för dessa läkare att utöva någon aktiv vård av sina patienter. Det är självfallet inte heller möjligt för personal vid ett sjukhus med en överbeläggning upp till 50 procent att vårda patienterna, utan personalen tvingas till någon form av övervakning och ingenting annat. Vi har försökt att i anslutning till upprustningen och nybyggnaden också påverka personalen till aktivare behandling av patienterna. Men när vi granskar den sysselsättningsterapi, som förekommer, måste vi konstatera, att på det stora flertalet av våra sjukhus är det inte mer än 15 procent av patienterna som deltar. Det är klart att detta mycket menligt påverkar patienterna. De har inga möjligheter att ryckas upp. Det går inte att nå några resultat av en sådan vård.»

Inrikesministern fortsatte: »Vi måste vara beredda att ställa de nödvändiga resurserna till förfogande. Gör vi inte det, betyder det, att vi också hämmar utvecklingen. Det tycker jag skulle vara det sämsta som just nu kunde inträffa.»

Så ungefär yttrade sig statsrådet den

Anslag till statens sinnessjukhus gången. Jag tog mig då den friheten att helt instämma med honom. Jag har precis samma uppfattning nu och tror att han också i grunden har det, även om han tydligen under knapphetens kalla stjärna tvingats till att i år anslå en något annan melodi.

Jag vill dock i detta sammanhang liksom föregående talare ge inrikesministern en komplimang för vad han åstadkommit. Det är inte så litet. Upprustningen i år är betydligt bättre än föregående år. Jag anser dock, att man fortfarande ej riktigt förstått pudelns kärna och att man fortfarande bedrager sig själv. Just en ordentlig personalupprustning medför nämligen en helt annan aktivitet, en helt annan behandling av de sjuka med helt andra resultat. Tack vare våra moderna nya resurser blir det därigenom möjligt att i betydligt ökad utsträckning utskryta de sjuka som förbättrade eller friska, överbeläggningen minskar och behovet av nya sjukhusplatser minskar. Intet betalar sig ur samhällets synpunkt så väl som att göra en kroniskt sjuk, som är i behov av vård på sjukhus, bättre, så att han ej längre är i behov av sådan vård utan i stället blir i viss mån arbetsfö, kanske frisk.

Överbeläggningen vid de egentliga sinnessjukhusen minskade visserligen 1956 till i genomsnitt 14 procent men uppgick vid något sjukhus till inte mindre än 38 procent. Samtidigt väntade ej mindre än 1 470 sinnessjuka på intagning.

En viss fortsatt ökad utbyggnad av våra mentalsjukhus är därför erforderlig. Behovet av vårdplatser minskar emellertid, om man genom möjlig behandling och rehabilitering gör vårdtiden kortare. Tänk bara på vad vårdtidförkortningen har betytt inom kroppssjukvården! Det är under nuvarande förhållanden billigare för samhället att genom ökad personal och sjukhusutrustning förkorta vårdtiden och därigenom kunna vårda fler sjuka på tillgängliga vårdplatser än att i all oändlighet skapa nya sjukhus och vårdplatser med otillräcklig personal.

Anslag till statens sinnessjukhus

I en annan proposition föreslås att ställa stora miljonbelopp till förfogande för byggande av nya mentalsjukhus. Är det då klok ekonomi att så snåla på personal och utrustning för de redan förefintliga sjukhusen, att de inte fullt kan utnyttjas? Förutom de moraliska aspekterna, som jag ovan berörde, kan man vid närmare eftertanke inte finna annat än att även de ekonomiska talar för dessa äldre sinnessjukhus upprustning.

Även i år blir det de nya sjukhusen, som får huvudparten av de nya tjänsterna. Inventarie- och maskinell upprustning för de äldre sjukhusen blir även i år högst otillräcklig. Det är därför motionärerna har framkommit med sina äskanden.

Som herr Jacobsson påpekade, har medicinalstyrelsen redan kraftigt nedskurit sjukhusdirektionernas begäran om personalökning. Med hänsyn till å ena sidan rekryteringssvårigheter och å andra sidan behovssynpunkter har medicinalstyrelsen inskränkt sitt yrkande till ytterligare 345 nya tjänster i fråga om sjukvårds- och kontorspersonal på befintliga äldre sjukhus. Departementschefen har emellertid endast tillstyrkt 178 — en kraftig reduktion för ett område, där behövliga utökningar i årtal avslagits. Det gäller sjukhus med över 20 000 vårdplatser, som under flera tiotal år ej erhållit önskvärd utökning av personalen. Det synes oss föga rationellt att konservera de för modern sinner-sjukvård onormala förhållandena under längre tid än vad som är nödvändigt. Ett bättre närmande till medicinalstyrelsens förslag om nya tjänster på befintliga avdelningar synes oss vara en nödvändig åtgärd för att i något så när snabb takt kunna rätta missförhållandena inom den statliga sinnessjukvården. Motionärerna har därför föreslagit inrättande av 89 nya tjänster vid sidan av de av departementschefen tillstyrkta 178, eller tillsammans 267 nya tjänster vid de äldre sjukhusen. Även detta innebär en nedprutning med inte mindre än 78 tjänster mot medicinalsty-

relsens förslag. Men de 89 avses insättas på de känsligaste punkterna.

Därtill kommer behovet av förbättrad inventarieutrustning. En betydande prutning ägde i det avseendet rum i fjol. Så har även skett i år. Att fraktas utan bår till en behandling, att inte ha möjlighet att läsa i sängläge efter mörkrets inbrott, att inte kunna sitta uppe på grund av bristen på bekväma stolar, det är några av de brister på de äldre sinnessjukhusen som bör rättas till snarast. Jag anser att det är en oeftergivlig fordran att vi som kulturation icke tillåter sådana förhållanden. Förslaget innebär ett ökat engångsanslag på en halv miljon kronor.

Den totala ökning av de av Kungl. Maj:t gjorda äskandena, som vi här föreslår, innebär, som herr Jacobsson konstaterade, en utgiftsökning med 1,2 miljoner kronor. Vi har anvisat motsvarande besparingsmöjligheter på andra punkter i elfte huvudtiteln, där anslagsbehovet enligt vår uppfattning är betydligt mindre trängande. Man kan därför inte avvisa våra äskanden endast genom att hänvisa till den statsfinansiella situationen.

Med den anförda motiveringen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen och reservationen.

Häri instämde fru *Hamrin-Thorell* (fp).

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Denna fråga har diskuterats under en följd av år här i riksdagen. Varje gång har det framförts önskemål om en snabbare takt i utbyggnaden av sinnessjukvården, men varje gång har de som kommit med de längst gående kraven fått finna sig i att pruta ned dessa på grund av att kostnaderna skulle ha blivit alltför stora.

När man lyssnade till herr Jacobsson kunde man få det intrycket, att det för närvarande råder mycket ruggiga förhållanden vid våra sinnessjukhus men att förhållandena skulle bli mänskliga och bra, därest riksdagen följde de folk-

partistiska reservationerna. Men så enkel är väl ändå inte denna fråga. Det är väl inte bara de 89 nya tjänster, som motionärerna här begär, som är avgörande för situationen vid sinnessjukhusen, utan det är säkerligen mycket mer som behövs, men vi har inte råd att genomföra allt på en gång. Sinnessjukvården byggs ju ut år efter år i en allt hastigare takt. Alla är vi medvetna om att detta också är av nöden. Av de siffror, som redovisas i utlåtandet, framgår att det under budgetåret 1955/56 inrättades 107 nya tjänster, under budgetåret 1956/57 143 och under budgetåret 1957/58 166 nya tjänster. Nu föreslås ytterligare 203 nya tjänster. Det har alltså skett en oavbruten ökning, och man söker att förstärka sinnessjukvården i den takt som är möjlig. Men här gäller det inte bara att besluta om att öka antalet tjänster, utan vi måste också ha motsvarande resurser så att vi kan få dessa tjänster besatta, få bostäder och allt som behövs. Vi måste även se till att våra ekonomiska möjligheter räcker till för att kunna fylla de allt större krav som oupphörligen ställs på olika områden. Då vi inom utskottsmajoriteten är medvetna om att det här göres allt som kan göras för utbyggnad av sinnessjukvården, har vi mot denna bakgrund ansett oss kunna vara tillfredsställda med vad som här föreslås från departementschefens sida.

Vad sedan gäller inventarieanskaffningen vill reservanterna öka anslaget med en halv miljon kronor. Det är då att märka, att det även på denna punkt skett en icke föraktlig upprustning. Departementschefen har ju föreslagit vissa medel av engångsnatur för nästa budgetår att anvisas på reservationsanslaget till utrustning av nya sinnessjukhus. Anslaget till läkemedel, som för innevarande budgetår upptagits till 4 miljoner kronor, har ökats med hela 1,6 miljon kronor. Detta har skett för att möjliggöra den medikamentösa terapi som behövs för att göra människorna friska och för att kunna få dem utskrivna, så att de om möjligt kan återföras till det produktiva livet, som herr Edström talade om. Vidare har posten till utspisning ökats.

Anslag till statens sinnessjukhus

Man har således på olika punkter gjort en icke föraktlig förstärkning av anslaget till sinnessjukvården. Dessa anslagshöjningar visar att samhället verkligen har intresse även för denna gren av sjukvården. Detta intresse från samhällets sida är faktiskt så stort, att man gått längre i fråga om utbyggnaden av sinnessjukvården än man kunnat göra på många andra områden. Då tycker jag nog att man också bör vara tillfredsställd med vad som här föreslås från Kungl. Maj:ts och utskottets sida. De 1,2 miljoner kronor som reservanterna vill ha i ytterligare anslag kan dock inte göra några underverk. Men om vi nu får fortsätta med att i den takt som de ekonomiska resurserna medger bygga ut sinnessjukvården, skall vi väl så småningom komma fram till den dagen, då vi inte behöver ha denna årligen återkommande debatt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Det är framför allt på två punkter som jag vill bemöta utskottsavdelningens ärade ordförande. Det gäller dels vad han sade om att jag skulle ha gjort en svartmålning i avsikt att framställa förhållandena på de gamla sinnessjukhusen som ruggiga, och dels hans påstående att jag skulle ha gjort gällande, att därest vårt förslag i reservationen skulle vinna riksdagen bifall, skulle därmed dessa missförhållanden på en gång kunna undanröjas.

Ingen av dessa båda beskyllningar mot mig är helt riktig. Jag har inte gjort någon beskrivning av tillståndet på våra sinnessjukhus som i någon högre grad avslöjar de verkliga förhållandena, men om herr Birger Andersson skulle göra sig mödan att läsa vad en av hans partivänner yttrade i årets remissdebatt i andra kammaren — det utgjorde i huvudsak ett utdrag av en inspektionsrapport av chefen för medicinalstyrelsens hälsovårdsbyrå — kunde han få ett visst begrepp om hur förhållandena är på en del av våra gamla sinnessjukhus. Jag

Anslag till statens sinnessjukhus

skall inte belasta kammarens protokoll med att citera detta, men jag ber att få påpeka att det ovtivelaktigt råder förhållanden som är anmärkningsvärda och som egentligen inte borde behöva förekomma i dagens Välfärds-Sverige.

När det gäller i vad mån de av oss föreslagna förstärkningarna kan påverka förhållandena vid sinnessjukhusen vill jag gärna medge att de inte kan åstadkomma att förhållandena blir helt tillfredsställande, men jag tror inte att herr Birger Andersson heller skall kunna bestrida att varje anslagsförstärkning här kan och måste innebära förbättringar som i dagens läge inte kan anses vara helt obefogade.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr Jacobsson målade upp denna svarta bakgrund av hur det är på sinnessjukhusen och sedan menade att det skulle bli förfärligt mycket bättre, om man finge dessa 89 tjänster, var min reaktion den, att det verkade som om detta vore någonting verkligt dystert, som man skulle kunna göra nästan idealiskt med små ingrepp. Så är det ju inte.

Vad min partivän har sagt i andra kammaren förändrar inte det ekonomiska läget, som är sådant att man för närvarande inte kan gå längre än vi har föreslagit. Det ekonomiska läget skulle för resten ha varit ännu sämre, om vi för några år sedan hade följt t. ex. vissa folktoppartistiska förslag om ytterligare beskärning av statens inkomster.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Edström har ju varit vänlig nog att läsa upp ur fjolårets protokoll något av vad jag har sagt. Jag står naturligtvis för vad jag sade i fjol. I anslutning till hans uppläsning vill jag bara säga att jag självfallet hoppas, att jag inte ett kommande år skall bli i tillfälle att läsa upp vad herr Edström har

sagt, och han då befinner sig på den plats där jag nu är.

Vad gäller mentalsjukvården kan man naturligtvis försöka fundera över vad det beror på att vi har kommit i det läge som vi befinner oss i. Är det försumlighet från regeringens och riksdagens sida, och vad beror i så fall denna försumlighet på? Regering och riksdag kan givetvis inte frita sig från sitt ansvar, men jag vill ändå gå litet längre än till detta konstaterande och fråga, vilka var då de dominerande uppfattningarna under 1930-talet och framför allt 1940-talet inom sjukvården över huvud taget? Var det inte på det sättet, att vi inom den somatiska sjukvården hade en utveckling av genomgripande, för att inte säga revolutionerande karaktär, där man satsade på forskningen och på utbyggnaden av kroppssjukvården? Det gjordes framför allt via landstingen och storstäderna, men även staten satsade i en sådan omfattning att, även om jag inte vill säga att det inte blev någonting över för mentalsjukvården, ändå blev så att intresset i hög grad kom att koncentreras till denna utveckling. Det är detta som har gjort att vi har en kroppssjukvård, som jag nog vågar säga är bland det bästa som kan visas upp världen över.

Man kan mycket väl förstå detta intresse, eftersom forskningen och medicinens utveckling ledde till en avknoppning från de ursprungliga specialiteterna, från kirurgien fick man sålunda gynecologien, ortopedien o. s. v., allt en utveckling som vi känner och som ledde till utomordentliga resultat.

Under samma tid bedrevs inte motsvarande forskning och gjordes inte motsvarande medicinska rön på mentalsjukvårdssidan. Den liksom kom att stå stilla. Den somatiska sjukvården drog åt sig det mesta av de bästa krafterna, och det var ingenting att säga om det. Mentalsjukvårdens behov skall också bedömas med utgångspunkt ifrån att man inte visste säkert hur de mentalt sjuka människorna reagerade inför sin omgivning. Det var ingen som kunde stiga fram och med bestämdhet säga, att den mentalt sjuke kunde påverkas av en vacker tav-

la eller en prydlig omgivning. Många hade den uppfattningen att dessa saker i realiteten inte spelade någon roll. Inför en sådan osäkerhet i uppfattningarna var det kanske inte så oförklarligt, att man inte ägnade den uppmärksamhet åt de mentalt sjuka som man borde ha gjort.

Därmed har jag inte velat försvara alla de försummelse som gjordes, ty vi har ju nu kommit i en sådan situation, att det är nödvändigt att vi försöker ta igen det förlorade. Vi har nu en annan uppfattning om de mentalt sjuka, en annan uppfattning om hur de reagerar, och framför allt, vi har fått ett stöd i den medicinska forskningen under de allra sista åren, som på ett helt annat sätt än tidigare har satt medicinska resurser i mentalsjukvårdens händer. Med hjälp av de nya mediciner som har kommit fram kan man hålla de sjuka människorna i ett helt annat och lugnare sinnestillstånd än förut.

Jag tror att man skall uppmärksamma också detta, när man läser årets statsverksproposition. Det är ju på det sättet, som utskottets talesman här framhållit, att då det gäller medicinen har vi inte prutat ett enda öre på vad sjukhusen och medicinalstyrelsen begärt. Hela det belopp, som har begärts, är föreslaget i propositionen, och statsutskottet har tillstyrkt detsamma. Det är en av de första saker man skall observera, ty vi skall ha klart för oss den betydelse som man lägger vid medicinen. Det är med hjälp av de nya medicinerna, som våra aktiva läkare kan åstadkomma utomordentliga resultat, kan ta sig an även ett äldre sjukvårdsklientel, bestående av människor, som varit på mentalsjukhus i tio till femton år, och göra dem bättre, ja, till och med låta dem lämna sjukhusen.

Jag vill gärna nämna, att det inom några dagar kommer att publiceras en artikel av en av våra mest framstående mentalsjukvårdsläkare, som är verksam vid S:t Lars sjukhus i Lund. Han kommer i denna artikel att redovisa resultatet av den verksamhet och de försök, som han gjort på sitt sjukhus inom den

Anslag till statens sinnessjukhus avdelning, där han är chef. Det var från början en orolig kvinnlig avdelning med ett 65-tal patienter, som så sent som 1954 hade en mycket besvärlig prägel. Många av patienterna måste hållas med bälten, och personalens tid fick i stor utsträckning tas i anspråk enbart för skötsel och övervakningsuppgifter.

Under dessa år har denne läkare med hjälp av de nya medicinerna och en aktiv terapi över huvud taget kunnat så förvandla denna avdelning, att den nu är öppen — man behöver inte längre ha låsta dörrar. Och det är ungefärligen 60—70 procent av dessa år 1954 så oroliga patienter, som nu deltar i terapeutiskt arbete o. s. v.

Det är klart att man, när man ser de möjligheter som här föreligger, måste fråga sig, som herr Edström nyss gjorde: Vad är pudelns kärna? Vad är det vi i första hand måste få fram?

Vi måste se till att sjukhusen har tillräckligt med medicin och att de har personal, en väl utbildad och kvalificerad personal. Men vi måste också fråga oss, om det är möjligt att få exempelvis alla de läkare, som vi behöver. I propositionen skulle vi ha kunnat ta upp förslag om ytterligare ett antal läkare, ty vi är medvetna om att det skulle behövas, men vi frågade oss: Kan vi få tag i dessa läkare? Är det så att vi har tillgång till läkare i så stor utsträckning, att vi kan ta upp tjänsterna och sedan få dem besatta?

När vi ser på resultaten av våra ansträngningar att få läkare till de tjänster som vi redan har på mentalsjukhusen, måste vi konstatera att av underläkartjänsterna är 63,8 procent vakanta. En stor del av dessa tjänster upprätthålles av vikarier, det skall villigt erkännas, men ungefär 20 procent av tjänsterna är inte besatta. Under sådana omständigheter lönar det sig inte att bara öka ut förslaget. Vi har ändå tagit upp ett antal läkartjänster, men alla måste vara medvetna om att vi inte kan lämna garanti för att vi omedelbart får innehavare till dem.

Att få läkare är alltså viktigt i detta sammanhang. Självfallet är det också

Anslag till statens sinnessjukhus

viktigt att få övrig personal. Men jag tror att det är ännu viktigare, att man får en utbildad personal — en sådan personal som verkligen kan användas vid den moderna behandlingen och som kan ta hand om de sjuka människorna på det sätt, som det numera erbjuds möjligheter till.

Vi söker att forcera utbildningen av mentalsjukvårdspersonal, vi ökar antalet utbildningsplatser, men vi skall å andra sidan vara på det klara med att det kommer att ta lång tid, innan vi får det antal utbildade personer, som det här är behov av. Jag kan nämna, att vi för dagen har 1 863 tjänster vakanta. De flesta har visserligen vikarier, men det visar ju hur svårt det är att få utbildad personal.

Sedan vill jag också säga, att de erfarenheter vi har gjort vid jämförelser med utländska sjukhus visar att vår personalitet, d. v. s. personalen i förhållande till antalet sjuka, är relativt hygglig. Den ligger exempelvis inte under vad som gäller för den holländska mentalsjukvården, men där har man en aktivare behandling, och där har man nått fram till större möjligheter än vad vi ännu har att få de sjuka över i öppen sjukvård. I det fallet har vi mycket att lära.

Men för att vi skall kunna göra en anpassning till dessa nya vårdformer, så krävs det att vi nu bygger om våra sjukhus, att vi rustar upp de gamla sjukhusen. Det är egentligen där besvärigheterna uppkommer. När man skall göra en upprustning av en äldre vårdavdelning, så måste man vid sjukhuset, trots att det kanske redan finns en överbeläggning med 10, 15 eller 20 procent, ändå rymma ut ifrågasvarande avdelning och därmed ytterligare öka överbeläggningen på de kvarstående avdelningarna.

Tyvärr blir det så, att vi under den allra närmaste tiden får en sådan situation på sjukhusens avdelningar, att personalen — hur mycket den än utökas — inte kan utträta det terapeutiska arbete som skulle vara önskvärt. Därför ser vi som den mest angelägna uppgiften att försöka forcera upprustningen av de gamla sjukhusen, och jag förmodar att

de som tagit del av vår proposition beträffande byggnationen inom sinnessjukvården har lagt märke till att vi söker föra över en större del av de medel, vi har till förfogande, för en skyndsammare upprustning av det äldre byggnadsbeståndet.

Då det gäller exempelvis kosten, utrustningen av köken o. s. v. har vi sagt oss, att vi i stället för att göra förbättringarna på ett år kan göra dem på två år. Vi har alltså fått göra en avvägning med hänsyn till våra resurser, och vi har då förklarat, att medicinalstyrelsens önskemål skall tillgodoses, men eftersom det inte kan ske på ett år så gör vi det på två år. Det är det program vi har, och jag hoppas att riksdagen godtar detta program och därmed liksom ger en garanti att den också är beredd att ta konsekvenserna och nästa år beviljar den återstående delen av de erforderliga medlen.

Jag tror således att vi nu är inne i en utveckling som kommer att ge oss ökade materiella resurser inom mentalsjukvården, något som vi ju får ett så utomordentligt stort behov av, och att vi också skall kunna gestalta mentalsjukhusen på ett sådant sätt att deras karaktär alltmer närmar sig kroppssjukhusens.

Innan jag slutar vill jag också säga att en liknande utveckling samtidigt försiggår på landstingssidan. Intresset för mentalsjukvården är där mycket stort, och man har under de senaste åren varit inställd på att bygga ut de lasarettpsykiatriska avdelningarna. Redan nu har vi några kliniker i gång, och ytterligare sex eller sju är under uppförande. Dessa är av den allra största betydelse, ty mentalsjukvårdens framtid beror i hög grad på möjligheterna att ge de mentalt sjuka människorna en tidig, aktiv behandling. Vi är övertygade om att i den mån man kan bereda dem en sådan vård kommer man att få uppleva att klientelet inte kräver en 10-, 15-, 20-årig vård, utan en aktiv vård under några månader — kanske upprepad varje år för en del — vilket innebär att våra resurser, de vårdplatser som finns, skall kunna utnyttjas på ett helt annat sätt än nu. Det är ju

nämligen alldeles riktigt vad herr Edström här har sagt, att kan en vårdplats, som belagts av en enda patient i låt oss säga 10 år, friställas så, att den kan utnyttjas för vård åt fyra olika patienter under ett år, så betyder det ofantligt mycket. Vi är medvetna om att kostnaderna på den materiella sidan då kan pressas ner. I stället för att bygga fler och större sjukhus kan man använda pengarna till att skaffa den personal och de övriga resurser som kommer att behövas.

Vi är av den uppfattningen att avvägningen bör ske till förmån för en aktivare behandling av de mentalt sjuka. Jag tror också att vi under de närmaste årtiondena kommer att få bevittna en utveckling inom mentalsjukvården som motsvarar den som försiggått på den somatiska sidan under 1940- och 1950-talen. Vi är på väg in i en sådan utveckling, och jag vågar påstå att vi i det här framlagda förslaget har sökt anpassa oss därefter.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag kan instämma med inrikesministern i att det föreligger stora praktiska svårigheter på detta område och att det begåtts stora underlåtenhetssynder som nu ej omedelbart kan repareras.

Jag vill emellertid anknyta till vad statsrådet anförde om den sjudande utvecklingen inom den somatiska medicinen, som satte i gång på 1930-talet och som nu börjar få motsvarighet inom mentalsjukvården. Det är just här kärnpunkten ligger. Det är tack vare att våra sjukvårdshuvudmän under 1930-talet följde med i den snabba utvecklingen inom kroppssjukvården och fortlöpande utnyttjade forskningens resultat för att förbättra kroppssjukvården, som denna i dag är så utomordentligt god. Vi måste gå till väga på samma sätt nu, och sjukvårdshuvudmännen måste även nu följa med i den sjudande utveckling, som börjat på sinnessjukvårdens område. Vi måste satsa mer än vi varit vana vid och ställa större resurser till förfogande.

Anslag till statens sinnessjukhus

Framstegen på mentalsjukvårdens område sker nu i snabbare takt än vi för bara ett par år sedan kunde ana. Vi har fått i vår hand nya kemiska läkemedel, med vilka vi kan hjälpa många tidigare såsom obotliga ansedda sinnessjuka. Vi har numera helt andra fysiska rehabiliteringsmöjligheter än tidigare, genom vilka vi kan stimulera de sjuka och få dem i en bättre sinnesstämning, som hjälper dem bli mer arbetsföra och användbara i samhället. Ingenting är så dyrbart som att låta en sjuk ligga på sjukhus år efter år som ett kolli. Det är ovärdigt mot den sjuke, men det är också kolossalt kostsamt för det allmänna. Inga utgifter lönar sig bättre än de som satsas på att göra de sjuka friska och få dem utskrivna från sjukhusen, så att de åter kan bli kuggar i samhällsmaskineriet.

Det väsentliga i framställningen är hemställen om en ökad takt i upprustningen — även om den fortfarande blir otillfredsställande. Det skulle i alla fall åstadkomma, att avståndet mellan vad som är önskvärt och vad som göres minskades något litet. Den ökning av den lägre personalen med 89 befattningar, som vi föreslagit, betyder inte så litet. Enligt förslaget skulle dessa befattningshavare sättas in just på de känsliga punkterna och möjliggöra att de sjuka fick bättre passning när det gäller dagsrutinen, något som är viktigt för att höja deras sinnesstämning.

Vi har också tryckt på punkten beträffande ökad inventarierustning, detta känsliga område, där även ett så litet belopp som en halv miljon kronor till nya inventarier och annan utrustning kan betyda så mycket för de sjukas trivsel. Vi har ju offrat betydligt större summor när det gäller beredskapssjukhusens utrustning. Jag tycker för min del att man bedömer dessa frågor felaktigt. Är det verkligen så brännande att utrusta beredskapssjukhusen på det utomordentliga sätt vi gör, när vi har så verkligt dåligt ställt på de äldre sinnessjukhusen? Våra nybyggda sinnessjukhus är bra, men de äldre sinnessjukhusen arbetar alltjämt under fullständigt oeffter-

Anslag till statens sinnessjukhus

rättliga förhållanden. Jag skall inte nu gå in på konkreta exempel; jag gjorde det förra året. Många av er känner till våra äldre sinnessjukhus. De som inte gör det borde resa ut och studera förhållandena.

Vi har sannerligen råd att kosta på de 1,2 miljoner som reservationerna gäller. Det beloppet betyder ju så oerhört litet i den stora statliga miljonrullningen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i de under behandling varande punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställanden, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkterna 30 och 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antagas de förslag, som inefattas i de vid dessa punkter avgivna reservationerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

nos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 26.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 32—131

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 132 och 133

Lades till handlingarna.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 99, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 och 16 §§ förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan;

nr 100, angående avtal om häkteslokaler i Örebro;

nr 102, angående vissa ändringar beträffande kyrkomusikerorganisationen; och

nr 105, med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824).

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning med förslag till ändring i riksgäldskontorets reglemente.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 16.56.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 19 mars eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1958/59; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Ang. pensionsunderstöd till förre reparatören A. Jakobssons änka

I motionen II: 302 av herr *Löfroth* hade hemställts att riksdagen måtte bevilja extra ordinarie reparatören vid statens järnvägar A. Jakobssons änka, Maria K. Jakobsson i Kiruna, ett årligt pensionsunderstöd av 529 kronor, räknat från och med den 1 juli 1957.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 302 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Åkerström* och *Löfroth* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 302, medgiva att änkefru Maria Katarina Jakobsson finge, räknat från och med den 1 juli 1957, under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, uppbära ett årligt understöd av 529 kronor, att utgå av statens järnvägars trafikmedel.

Herr NYSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tillåter mig att på denna punkt yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen av herr *Åkerström* m. fl. Jag gör det, därför att järnvägsstyrelsen såsom f. d. arbetsgivare för den år 1956 avlidne förre reparatören A. Jakobsson direkt har tillstyrkt, att ett mindre årligt understöd på förslagsvis 529 kronor skulle beviljas Jakobssons änka, som under detta år fyller 79 år.

Utskottet anser dock att det inte finns tillräckliga skäl för att medgiva änkan Jakobsson något årligt understöd. Det är alltså de konsekvenser, som ett beslut om ett årligt understöd på 529 kronor till ifrågakvarande änka skulle kunna medföra, som föranlett utskottets beslut. Jag kan nämligen knappast tro att det förhållandet, att behållningen i dödsboet uppgick till 34 302 kronor, föranlett utskottets hemställan, att motion nr 302 i andra kammaren ej måtte av riksdagen bifallas.

Det är nämligen så, att i den jämförelsevis stora behållningen i boet ingår en mindre bostadsfastighet, som är i dåligt skick och som taxerats till 30 000 kronor. Denna änka har dock att dra försorg om en äldre ogift son, som på grund av långvarig sjukdom är oförmögen till något egentligt arbete. Jag tycker att bara detta utgör ett starkt

Ang. pensionsunderstöd till förre reparatören A Jakobssons änka

skäl för att frågan om pension till änkefru Jakobsson skulle bringas till en lösning.

Den nu avlidne reparatören Jakobsson hade dock varit anställd vid statens järnvägar närmare 30 år vid den tidpunkt, då han erhöll pension, nämligen år 1932. De av utskottet angivna eventuella konsekvenserna kan inte bli av märkbar omfattning. Jag tror att det skulle vara hedersamt för denna kammare att låta denna 79-åriga änka erhålla ett årligt understöd med av järnvägsstyrelsen föreslaget belopp 529 kronor.

Det är därför, herr talman, som jag på de här anförda grunderna yrkar bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häri instämde herr *Osvald* (fp).

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Vi prövade denna fråga inom statsutskottets femte avdelning, och jag kan gärna erkänna att min första impuls var att man här borde gå med på ett understöd. Men sedan fick vi veta, att Kungl. Maj:t nyligen prövat denna fråga och inte funnit anledning att bevilja ersättning i detta fall. Vidare kunde det här bli konsekvenser, om vi så att säga vek av från den allmänna allfarvägen.

Vi ansåg således att det inte fanns skäl för att tillmötesgå motionen, eftersom det finns många sådana här fall som kan komma under prövning.

Jag ber, herr talman, att i all korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **NYSTRÖM** (s):

Herr talman! Det är riktigt som fröken Andersson här framhåller, att Kungl. Maj:t tidigare har prövat denna fråga och att prövningen inte har föranlett någon åtgärd. Nu är det emellertid så, att det utgår änkepension till änkor efter män, som varit anställda som extraordinarie befattningshavare vid statens järnvägar och som erhållit pension efter den 1 juli 1937. Denne Jakobsson erhöll pension 1932, sålunda fem år för tidigt för

att hans änka skulle bli tillförsäkrad pension.

De konsekvenser, som enligt utskottets talesman, fröken Andersson, kan föranledas av ett beslut i enlighet med reservanternas förslag, kan inte bli av särskilt stor omfattning, om det nu kan bli några konsekvenser alls. Enligt uppgifter, som jag erhållit från ansvarigt håll, kan högst 40—45 fall bli aktuella. Det gäller sålunda befattningshavare som avgått med pension före den 1 juli 1937. Hur många änkor som kan inkluderas i detta antal, är ju svårt att här ange. Under alla förhållanden fyller de änkor, som det kan bli fråga om, i dessa dagar 80 år. De är sålunda till åren komna, och det bör inte, tycker jag, föreligga särskilt stora farhågor för eventuella konsekvenser. De blir i så fall mycket små.

Då alltså, herr talman, utskottets talesman här inte kunnat ge mig någon godtagbar förklaring, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten angivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nyström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 punkten 4, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten angivna reservationen.

Ang. taxering av arbetarbostäder inom jordbruket

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 64.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. taxering av arbetarbostäder inom jordbruket

Föredrogs ånyo bevillningskottets betänkande nr 21, i anledning av väckta motioner om viss ändring av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 113, av herr *Yngve Nilsson* m. fl., och II: 131, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen att, i fall då jordbrukare i honom tillhörig fastighet uppläte bostad för i jordbruksdriften anställd arbetspersonal i denna dess egenskap, dessa bostadslägenheter skulle anses vara använda i jordbruksdriften.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 113, av herr *Yngve Nilsson* m. fl., och II: 131, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., om viss ändring av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Yngve Nilsson* och *Nilsson* i Svalöv, vilka — under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 113, av herr *Yngve Nilsson* m. fl., och II: 131, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., — ansett, att ut-

skottet bort hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr *NILSSON, YNGVE*, (h):

Herr talman! I anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen heter det att fastighet, som taxerats som annan fastighet men ingår i rörelse, t. ex. egnahemsvilla, icke skall schablontaxeras, även om densamma användes som bostad för i rörelsen anställd personal. Om sådan annan fastighet däremot användes såsom bostad för personal, anställd i ägaren tillhörigt jordbruk, äger likväl schablontaxering rum. Med anledning härav har motionärerna ansett, att konsekvensen borde bliva, att man i föreliggande fall icke borde göra åtskillnad mellan de båda förvärvskällorna, rörelse respektive jordbruk, och att man således borde ändra anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen så, att om annan fastighet, tillhörig den som bedriver jordbruk, är upplåten såsom bostad till i jordbruket anställd personal, schablontaxering i så fall icke skulle äga rum. Majoriteten av bevillningsutskottet har emellertid icke kunnat följa motionärerna utan har i stället hänvisat till bestämmelserna i 7 § kommunalskattelagen men medger samtidigt, att sådana förhållanden kan uppstå som motionärerna här har påtalat.

Efter vad jag kan förstå, tyder detta på att nuvarande bestämmelser är oklara och kan tolkas olika i taxeringsnämnderna. Oklara bestämmelser väcker irritation, och det skulle nog vara nyttigt, om vi i lagtexten kunde få fram så klara linjer som möjligt samtidigt som vi i det här berörda fallet kunde skapa likhet inför lagen mellan jordbrukare och rörelseidkare.

Jag har med detta velat visa, att det finns ett sakligt underlag för motionen och att det borde ha varit välbetänt att följa den.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Utskottet förnekar inte att det finns åtskilliga skäl för motionärernas yrkande, men har menat att det kunde leda till rätt besynnerliga konsekvenser, om yrkandet skulle bifallas. Det skulle betyda, att om en jordbrukare i ett tätbebyggt samhälle inköpte en fastighet och där inhyste några av sina anställda, skulle fastigheten betecknas såsom fastighet inom jordbruket, medan alla andra fastigheter runt omkring skulle schablontaxeras.

Principen om schablontaxering är relativt ny i vår lagstiftning. Schablontaxeringen är ju närmast avsedd för en- och tvåfamiljsvillor, d. v. s. egna hem, och när principen infördes, var man osäker om vilken räckvidd den skulle ha. Utskottet menar att då principen blott har gällt ett par år, så borde man avvakta erfarenheterna ytterligare någon tid, innan man omprövade schablontaxeringens omslutningsområde. Men vid en sådan omprövning, som man alltså kan vänta sig relativt snart, bör givetvis också den av motionärerna väckta frågan prövas. Av dessa skäl har utskottet ansett sig böra avstyrka de i ärendet väckta motionerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets ordförande pekade särskilt på att det kunde komma att bli så, att om en jordbrukare inköpte en villa i ett samhälle, skulle han begära att denna vid taxeringen behandlades som jordbruk tillhörig byggnad. När det gäller villor som används i rörelse har man rätt att begära att de inte skall schablontaxeras. Men så fort det är en jordbrukare, som har sin personal boende i en villa som han äger, skall inte samma regel gälla. Det är just mot detta speciella förhållande som vi har velat vända oss.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Detta påpekande av den ärade talaren är givetvis riktigt. Det blir

en viss olikhet emellan fastigheter, som taxeras i samband med jordbruk, och fastigheter som taxeras inom rörelse. Men när det gäller jordbruket kommer väl ändå fastigheter i närheten av jordbruket att taxeras som jordbruksfastigheter. Det är ganska lätt att begära att få dem taxerade på detta sätt, och sedan blir det en prövning i varje särskilt fall.

Det blir vissa gränsfall, där man inte vet, hur det skall gå. Om jag inte minner mig, finns det en del sådana fall hos kammarrätten. Då får man på denna punkt ett utslag om hur lagen skall tolkas. När det gäller sådana tolkningsfrågor har riksdagen alltid varit mycket försiktig, innan den tagit ställning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckta motioner om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 115, av herr *Bergman* m. fl., och II: 133, av fröken *Wallerius* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 4 § 2 mom. förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter skulle från och med den 1 juli 1958 hava följande lydelse:

»Utlänning, som utan att hava förvärvat den i mom. 14 omnämnda rätt medverkar vid av svensk eller utlänning givna offentlig föreställning, offentligt utförande av musik, såsom kafékonserter och dylikt eller vid annan offentlig tillställ-

Om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare

ning, skall, oavsett huruvida inträdes- eller annan avgift därvid uppbäres eller tillställningen är avgiftsfri, erlägga särskild bevillningsavgift med trettio procent av den inkomst, som på grund av hans medverkan tillflyter honom, vare sig denna inkomst utgöres av i penningar bestämd ersättning, naturaförmåner eller andel av inkomsten å tillställning. Avgiften skall i varje fall utgå med minst femtio öre för varje dag medverkan lämnas av utlänning eller ersättning till honom beräknas. För avgiftens erläggande svarar tillställningens anordnare.»

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 115, av herr Bergman m. fl., och II: 133, av fröken Wallerius m. fl., om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare, måtte i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! För den motion, som har föranlett bevillningsutskottets betänkande nr 24, finns det ett motiv, som inte är redovisat i motionen och givetvis inte heller i betänkandet. Motivet skall självfallet inte inverka på bedömningen av den skattetekniska frågan, men jag vill ändå redovisa det.

I denna kammare har väckts en motion nr 179 — likalydande med en motion i andra kammaren. Motionärerna är samma motionärer som står bakom den nu föreliggande skattemotionen. I motionen 179 yrkas, att riksdagen skall dra konsekvenserna av sitt tidigare ställningstagande i fråga om ett nytt musik-konservatorium, förlagt till Göteborg. Ett sådant kostar pengar.

Denna riksdag startade sitt arbete med uttalade förhoppningar att kunna klara de signalerade utgifterna med de väntade inkomsterna, och om man skulle kunna tänka sig beslut om högre utgifter, borde också täckning sökas för dem. I vår ambition att finna täckning för den utgiftsökning, som ett bifall till motio-

nen 179 skulle innebära, sökte vi givetvis efter utvägar, och det låg kanske nära till hands att söka det just på detta område.

Då vill jag bara säga att bevillningsutskottet inte har ingått på någon sakprövning av skatten på utländska artister, vilken nu utgår med 20 procent på deras inkomster. När riksdagen 1952 fastställde denna skatteprocent, ville man uppnå en så lika skattebörd på de utländska artisterna som möjligt, jämfört med vad de svenska artisterna hade att bära. Man var givetvis på det klara med att fullständig rättvisa där inte var möjlig att uppnå. Eftersom man inte gjorde skatten progressiv utan schablonmässig, skulle där uppstå orättvisor. Med den utveckling av penningvärdet och den progressivitet i vårt statsskattesystem, som vi har, har det sedan 1952 blivit en förskjutning i skattebördan. Med tanke på de motiv, som låg till grund för riksdagens beslut 1952, borde det finnas anledning att nu ändra procentsatsen till 30.

Det är dessa skäl som legat bakom motionen. Det föreligger ett rent sakligt skäl för att gå till väga så som motionärerna yrkat. Det har inte bevillningsutskottet gjort. Utskottet har sagt att frågan kommer upp till prövning vid den utredning som utskottet yrkar på i ett betänkande vilket följer efter det som vi nu diskuterar. Det är tradition i denna kammare att anse sådant som en halv framgång. För oss, som önskar få fram pengar nästa budgetår, är det inte någon framgång. Avslår riksdagen denna motion, får man hoppas att beslutet blir annorlunda, när motionen nr 179 kommer upp till prövning.

Jag ber med stöd av det nu sagda, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 115 i första kammaren och 133 i andra kammaren.

Häri instämde herr *Schmidt* (fp).

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Här lämnades den upplysningen att detta förslag till skattehöjning för de utländska artisterna närmast

Om höjning av den s. k. artistskatten för utländska medborgare

var motiverat av att man ville skaffa pengar till ett anslag som man hade begärt i en annan motion, vilken ligger hos statsutskottet. Att skaffa pengar till en utgift, som man föreslår riksdagen, är ju synnerligen berömvärd, och det är ingenting att säga om detta annat än kanske att det är litet tveksamt, om man för att få en institution på en viss ort — även om det är i min hemstad — skall pålägga alla utländska artister, som finns här i landet, en höjd artistskatt. Det tycks inte råda alltför stor överensstämmelse mellan det ena och det andra. Men tanken att skaffa pengar, då man begär en utgift, är i och för sig berömvärd.

Jag vill erinra om att när dessa frågor tidigare behandlats, har det rått en känsla hos riksdagen att detta är ett rätt ömtåligt gebit. Det gäller ju inte bara, hur utländska artister beskattas i Sverige, utan det kan bli reciprokt: det är också fråga om hur svenska artister beskattas i utlandet. Med tanke på våra nordiska grannländer är det nog klokt att överväga saken och se, hurdana förhållandena är, innan man ökar den svenska beskattningen av utländska artister som till äventyrs kommer från grannländerna.

Därtill är det ju, som utskottet påpekar, ett starkt intresse att vi får hit verkligt förnämliga utländska artister på olika områden. Detta är för svensk kultur en tillgång som man inte bör stänga genom för dryga avgifter.

Hela denna fråga är rätt besvärlig, och utskottet har — som den ärade föregående talaren erinrade om — i ett annat ärende, då det gällde utlänningars beskattning här i landet, haft den meningen att detta krävde en översyn. Man gick till väga så, att man i en hel del avseenden knappast följde eller kanske ens kunde följa de lagföreskrifter som för närvarande finns. Det erfordrades därför en prövning och omprövning av dessa förhållanden.

I det sammanhanget kunde man inte undvika att också se på artistskatten. Det tycks ju rätt mycket bero på om vederbörande blir mantalsskriven här

eller inte. I senare fallet blir det väl fråga om att ta ut artistskatt, och i första fallet kommer de andra skatteformerna att tillämpas och förmodligen skapa större jämlikhet mellan svenska och utländska artister.

De exempel, som motionärerna har framfört, tycks uppvisa en rätt egendomlig blandning av beskattningsformerna för personer som under sju månader beskattas med 20-procentig artistskatt och under fem månader med svensk tabellskatt. Det är en egendomlig bastard. Den är möjligtvis frampresad av praktiska förhållanden, men nog ser det ut, som om i dessa fall borde helt och hållet den vanliga lagstiftningen tillämpas. Det resultatet vinner man inte genom en höjning av artistskatten, utan det vinner man bara genom en omprövning av frågan om var och hur vederbörande skall mantalsskrivas.

Med dessa synpunkter, herr talman, och då denna fråga — vilket också en av motionärerna erkänt — är av utskottet anbefalld att omprövas i det sammanhang som den har med utlänningars beskattning över huvud taget här i landet, ber jag att få yrka bifall till utskottets avslagsyrkande på denna motion.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det är ju självklart att en institution, som skall upprättas, måste upprättas på en viss ort. Det trodde jag inte man behövde diskutera. Att orten i detta fall är Göteborg borde ju vara ett skäl för att herr Sjö Dahl skulle känna till att denna institutions verksamhet inte har något speciellt intresse enbart för Göteborgs stad och invånarna i Göteborg. Denna institution — en skola — betjänar inte i huvudsak göteborgare. Den bör alltså finansieras med statsmedel i en eller annan form. Det kan ju diskuteras i annat sammanhang.

När det gäller denna frågas sammanhang med frågan om utlänningars beskattning här i landet och svenskers i utlandet, vilket i och för sig är en sak

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

av vikt, så finns det de, som har prövat frågan utan att ta in det sammanhanget i blickfältet. Det gjordes 1952, när Kungl. Maj:t på grundval av en utredning föreslog riksdagen den nuvarande utformningen. Då ansågs det också av utredningsmannen finnas skäl för att man skulle se på dessa båda frågor i ett sammanhang. Inte desto mindre hade han ett uppdrag av Kungl. Maj:t att se enbart på artistskatten. Han föreslog en ändring där, som Kungl. Maj:t i sin tur föreslog riksdagen och som riksdagen biföll.

Det har alltså tidigare gjorts — som herr Sjödahl tycker — avsteg från det samspel som kan finnas mellan den skatten och de skatteregler som gäller andra utlänningar i Sverige. Ingen av motionärerna har någon som helst önskan att söka försvåra för utländska artister att verka i Sverige eller förhindra det kulturutbyte som därigenom kan uppstå. Ambitionen hos dem, som står bakom motionerna, är den motsatta, men det är väl inte på detta sätt en sådan stimulans bör ske.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag förbehåller mig att ta ställning till frågan om ett anslag till detta konservatorium i Göteborg när det ärendet kommer upp till behandling. Nu gäller det emellertid en allmän beskattningsfråga som i första rummet rör utländska artister. Då bör man enligt min mening se på hela det problemet i dess sammanhang både med utländska artisters beskattning här och svenska artisters beskattning i utlandet och även med hänsyn till å ena sidan utländska artisters och å andra sidan andra utlänningars beskattning i detta land. Vi får behandla dessa frågor i ett vidare sammanhang och inte alltför trångt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och för-

klarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om utlänningars och i utlandet bosatta svenska medborgares beskattning här i riket, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av väckta motioner rörande vissa lättnader i inkomstbeskattningen, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 254, av herr *Ohlön* m. fl. och II: 322, av herr *Ohlin* m. fl., vari bl. a. hemstälts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande av en plan för fortsatt reformarbete på inkomstbeskattningens område, varvid en första riktning borde vara att genom en härför anpassad ekonomisk politik och finanspolitik möjliggöra en sänkning av den direkta statliga inkomstskatten; samt

2) de likalydande motionerna I: 258, av herr *Ewerlöf* m. fl., och II: 364, av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Det i sistnämnda motioner intagna förordningsförslaget avsåg, dels att ortsavdraget vid den statliga beskattningen skulle höjas med 500 kronor såvitt avsåg familjer med barn och dels att de vid samma beskattning gällande skatte-skalorna skulle ändras med tillämpning

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

först från ingången av år 1960 och då åtföljas av en skatteprocent av 100.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att

1) de likalydande motionerna I: 254, av herr Ohlon m. fl., och II: 322, av herr Ohlin m. fl., angående vissa skattepolitiska frågor, i vad motionerna behandlats i detta betänkande, samt

2) de likalydande motionerna I: 258, av herr Ewerlöf m. fl., och II: 364, av herr Hjalmarson m. fl., om vissa lättnader i beskattningen av fysiska personer

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) vid punkten 1 (utarbetande av en plan för ett fortsatt reformarbete på skatteväsendets område)

a) av herrar *Spetz, Söderquist, Gustafson* i Göteborg, *Christenson* i Malmö och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1) hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 254, av herr Ohlon m. fl., och II: 322, av herr Ohlin m. fl., — i vad motionerna behandlats i detta betänkande — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande av en plan för fortsatt reformarbete på inkomstbeskattningens område, varvid en första riktpunkt borde vara att genom en härför anpassad ekonomisk politik och finanspolitik möjliggöra en sänkning av den direkta statliga inkomstskatten;

b) av herrar *Yngve Nilsson* och *Magnusson* i Borås, vilka dock ej antytt sin mening;

2) vid punkten 2 (ortsavdrag för barnfamiljer och ändring i de statliga skatteskalorna) av herrar *Yngve Nilsson* och *Magnusson* i Borås, vilka — under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 258, av herr Ewerlöf m. fl., och II: 364, av herr Hjalmarson m. fl.,

— ansett, att utskottet bort under 2) hemställa, att riksdagen måtte med bifall till nämnda motioner antaga i denna reservation infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Det råder nog ingen tvekan om att budgeten för 1958/59 är den svagaste vi haft åtminstone sedan krigsåren. Formellt finns det visserligen ett överskott på 48 miljoner kronor på driftbudgeten, men finansministern räknar själv med reservationsmedelsförbrukning och anslagsöverskridanden som redan det gör ett underskott på 200 miljoner. Tar vi hänsyn till den s. k. reaktiveringen av tidigare tilläggs lån eller — om man så vill — av tidigare gjorda avskrivningar på dessa lån, vilken reaktivering innebär att man tar upp bortåt 300 miljoner såsom inkomster, fastän bara 10—15 miljoner inflyter under nästa budgetår, är man uppe i ett underskott på nära en halv miljard. Vidare har vi, såsom bevillningsutskottet påpekar i sitt betänkande nr 33, det förhållandet att man bland utgifterna inte räknat med något som helst belopp för eventuell höjning av statstjänstemännens löner från och med den 1 januari 1959 och inte heller tagit hänsyn till de merkostnader, som kan bli en följd av pågående pensionsförhandlingar med statstjänstemännens huvudorganisationer. Budgeten är med andra ord mycket svag. Även för budgetåret 1959/60 beräknar bevillningsutskottet att såväl driftbudgeten som totalbudgeten skall visa underskott. Utskottet skriver: »Såvitt nu kan bedömas torde de närmaste åren därefter komma att ge ännu större underskott, om ej särskilda åtgärder vidtas.»

En hårdare dom över den hittills förda politiken kan knappast fällas. Om inte någonting göres och göres snart, måste vi år efter år framöver räkna med att staten behöver låna för att täcka sina löpande utgifter. Vår rekordartade statskuld på ca 20 miljarder kronor kom-

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

mer att stiga i ännu snabbare takt än under de senare åren. Den ökning med över 2 000 miljoner kronor, som vi kunde konstatera 1957, lär ganska snart bli överträffad.

I det läget har vi inom högerpartiet ansett oss böra lägga fram långtgående förslag om nedskärningar av statsutgifterna. Man får inför dagens statsfinansiella situation icke tveka att tillgripa radikala åtgärder och ge sig in på områden, där riksdagen tidigare kan ha varit enig. Skall vi undvika fortsatt inflation — inte bara fortsatt utan förstärkt inflation — måste kravet vara att få balans på driftbudgeten. Det är därför som vi för nästa budgetår föreslagit besparingar på betydligt över 700 miljoner kronor, som för övrigt året därpå går upp till drygt 800 miljoner, men samtidigt inte förordat större skattelättnader för budgetåret 1958/59 än ca 150 miljoner. Som vi ser saken, är utgiftsbegränsningar på driftbudgeten av minst denna storlek absolut nödvändiga. Vi kan inte acceptera den tanken, att man skulle få balans genom att ytterligare höja det redan nu alltför höga skattetrycket. Detta är den väg som regeringen beträtt under de senaste åren, och vi har sett resultatet. De höga skatteinkomsterna har lockat regering och riksdagsmajoritet att oavbrutet öka utgifterna. När det nu besannas att ett för högt skattetryck påverkar människornas arbetsvilja och företagsamhet, med påföljd att skatteinkomsterna inte stiger i samma takt som regeringen varit van vid, är det sannerligen på tid att även regeringen börjar tänka om. Det är då bättre att lätta på det produktionsfientliga skattetrycket. Detta bör ske, innan vådorna av den nuvarande politiken ännu mera gjort sig gällande, innan den fört fram till en ännu större arbetslöshet än den vi nu kan konstatera.

De skatteskalor, som vi föreslagit i stället för de nu gällande och som behandlas i föreliggande betänkande från bevillningsutskottet, har, kan man säga, i första hand två syften. Till en början vill vi få bort den pucket som finns i skatteskalan för de gifta i inkomstskik-

ten omkring 15 000—30 000 kronor. Det borde kunna räcka med att peka på att skattesatsen för beskattningsbar inkomst närmast under 8 000 kronor är 11 procent men redan från och med 12 000 kronor 27 procent. På föga mer än 4 000 kronors ökning blir skattesatsen betydligt mer än tvådubblad. En sådan progression är orimlig. Det kan inte finnas någon saklig anledning att låta dessa mellanskikt drabbas av en hårdare progression än inkomsttagare såväl under som ovanför dessa mellanlägen. Det är här alltså fråga om ett rent rättvisekrav.

Det andra syftet är att vi vill få till stånd en höjning av gränsen för tudelningsprincipens tillämpande. Denna ligger nu vid omkring 16 000 kronors inkomst. Med våra skalor kommer man ungefär dubbelt så högt. Man får alltså även en rättvisare sambeskattnings.

Med dessa utgångspunkter kommer jag fram till att de av oss föreslagna skatteskalorna bör tillämpas, oavsett vilken uttagningsprocent som i ett givet utgiftsläge kunde bli behövlig. Men jag anser ändå inte att man bör räkna med högre uttagningsprocent än 100. Vårt förslag innebär ju att skalorna skall tillämpas först från och med den 1 januari 1960, alltså för källskattetabellerna inkomståret 1960. Med våra förslag har vi full täckning härför. Det kan naturligtvis sägas, att vi inte redan nu behöver ta ställning till vad som skall gälla först 1960. Vi har emellertid ansett det nödvändigt att planera för några år framåt. Skattebetalarna måste få veta, att det inte skall ställas nya och åter nya krav på dem, utan att de i stället skall kunna räkna med framtida lättnader. Psykologiskt får detta stor betydelse just för arbetsvilja och företagsamhet och kanske inte minst för deklaramoralen.

I bevillningsutskottets betänkande nr 33 behandlas också vårt förslag om att barnfamiljerna skulle få ett med 500 kronor höjt ortsavdrag vid den statliga beskattningen. Jag skall inte inlåta mig alltför djupt på denna fråga. Vi är här i riksdagen ense om att en ensamstående utan barn skall ha sitt ortsavdrag och

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

att två makar skall ha ett dubelt så högt ortsavdrag. Syftet är att man från beskattning skall ta undan den del av inkomsten som åtgår till de elementära levnadskostnaderna och som därför saknar varje skattekraft. Naturligtvis är dessa elementära levnadskostnader större för en barnfamilj än för två barnlösa makar. Så länge vi över huvud taget har ortsavdrag i vårt skattesystem — och den saken tycks ingen vilja invända mot — så länge bör vi också ha ortsavdrag som tar hänsyn till kostnadsskillnaderna. Egentligen anser vi att man vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen borde ha barnavdrag utmätta efter antalet barn. Med hänsyn till det statsfinansiella läget och de påfrestningar som kan följa för kommunerna av den i fjol beslutade ortsavdragsreformen, har vi emellertid i år velat nöja oss med att föreslå ett första steg fram mot det vi anser vara riktigt.

Låt mig till slut säga att vi högermän i bevillningsutskottet även röstat för det av folkpartiet framförda förslaget om en plan för fortsatt reformarbete på skatteväsendets område. Att vi på denna punkt låtit nöja oss med en blank reservation, beror på att vi inte helt och hållet velat ansluta oss till folkpartireservanternas motivering.

Herr talman! Jag vill med detta hemställa om bifall till den av herr Magnusson i Borås och mig avgivna reservationen under punkten 2) i bevillningsutskottets betänkande nr 33. Jag hemställer att herr talmannen ville ställa proposition på vårt lagförslag paragrafvis.

I detta anförande instämde herr *Ewerlöf* (h).

Herr *SPETZ* (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att ta upp en skattedebatt i dag med anledning av föreliggande betänkande. Det blir säkerligen tillfälle därtill senare.

Ingen lär väl i alla fall våga påstå att de senare årens åtgärder på skatteområdet — skattesänkningar och skatteskärpningar — har präglats av någon högre grad av planmässighet. Snarare är det

väl tvärtom. Och nu är det vissa skattereformer bl. a. på företagsbeskattningens och familjebeskattningsområden, som icke kan uppskjutas, medan däremot andra reformer i dagens läge måhända får skjutas mer eller mindre på framtiden.

På vårt håll har vi då ansett det vara av behovet påkallat att det finns en plan för hur ett fortsatt reformarbete skall bedrivas med sikte på framtida möjliga skattesänkningar. Det är denna plan som begärs i den reservation som herr Nilsson också talade om, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr *SJÖDAHL* (s):

Herr talman! Här har högerens representant i bevillningsutskottet yrkat bifall till den skattemotion som högeren har väckt vid denna riksdag. Han började sitt anförande med att säga att vi har en svag budget att utgå ifrån vid våra diskussioner om skattesänkningar. Och det är uppenbarligen sant. Förut har vi strävat efter att få en totalbalanserad budget, men i år kan vi med det budgetförslag, som föreligger, inte komma längre än att vi kanske kan balansera driftbudgeten. När det gäller kapitalbudgeten måste staten anlita kapitalmarknaden. Det är dessa förhållanden som bildar utgångspunkten för vårt resonemang i dag.

Ändå anser högerens representanter att det är tillbörligt att dels begära en ökning av ortsavdragen för en viss grupp — de gifta med barn — vilket enligt högerens egna beräkningar skulle kosta 75 miljoner kronor, och dels föreslå en ändring av skatteskalorna, vilken, när den skulle genomföras, skulle betyda en inkomstminskning för staten med 340 miljoner kronor. Alltså, en sammanlagd minskning av statens inkomster med över 400 miljoner kronor viftar man med i samma ögonblick som man — med viss rätt — påstår att budgeten är svag. Om högerens förslag omedelbart skulle träda i kraft, skulle man helt enkelt vara tvungen att underbalansera även driftbudgeten.

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

Man har vidare andra skattesänkingskrav, som tillsammans med de nyss nämnda skulle betyda uppemot 550 miljoner kronor.

Nu vill jag gärna ge högern ett erkännande för att partiet, samtidigt som det vill minska statens inkomster med dessa betydande belopp, också vill minska statens utgifter med samma belopp eller, om jag har läst rätt, till och med litet mer. Den utgiftsbegränsning, som man sålunda har föreslagit, har emellertid riksdagen i vissa väsentliga delar redan tagit ställning till. Den har tagit ställning till de föreslagna ändringarna i reglerna för barnbidraget, vilka ändringar skulle betyda hundratals miljoner kronor i besparing för staten, en besparing som emellertid skulle gå ut över barnfamiljerna, som högern i dag ömmar för. Riksdagen har också tagit ställning till frågan om ersättningen till kommunerna för de höjda ortsavdragen, och där liksom i fråga om barnbidragen har högern fått bakslag. Alltså, de stora och tungt vägande sakerna i högerns utgiftsbegränsningsprogram har riksdagen redan sagt nej till. Under sådana omständigheter är det ju inte längre fråga om att minska utgifterna under samtidig minskning av inkomsterna och att därigenom åtminstone behålla den grad av balans som finns i den svaga budgeten, utan utgifterna kommer att bibehållas. Riksdagen med undantag av högern slår vakt om dessa utgifter som jag har berört. Den kommer antagligen också i fortsättningen att slå vakt om det väsentligaste av de utgifter som vi för närvarande har och inte gå med på högerns minskningsprogram utom möjligen på några mindre betydelsefulla punkter. Under sådana omständigheter innebär dagens skattesänkingsprogram ingenting annat än att högern inte sparar de utgifter, som man har tänkt sig att spara, men att man sänker de inkomster som man har tänkt sig att sänka. På det sättet får man även driftbudgeten underbalanserad med ungefär samma belopp som man nu vill sänka skatterna med. Alltså, högern vill i nuvarande stund med öppna ögon un-

derbalansera även driftbudgeten med mycket betydande belopp. Detta gällde inte vid riksdagens början, ty högern ville ju sänka vissa utgifter för att väga upp inkomstsänkningarna, men nu har ju riksdagen redan avslagit dessa förslag till utgiftssänkningar. Om högerns förslag på skatteområdet skulle gå igenom, vore det alltså ingenting annat att göra än att låna inte blott till kapitalutgifterna, utan också till de löpande driftutgifterna. Staten skulle alltså enligt högerns mening tvingas gå ut på den redan förut tränga kapitalmarknaden för att uppta ytterligare lån. Det skulle innebära att vi skulle riva alla dammar mot inflationen. »Må syndafloden komma», tycks högern resonera. Jag bara undrar i vilken ark högerns Noak skall rädda sig och de sina.

Högern föreslår vidare att man skall införa ett särskilt ortsavdrag på 500 kronor för alla barnfamiljer oavsett antalet barn. De nuvarande barnbidragen utgår ju med 400 kronor för varje barn i familjen. Högern föreslog i sitt tidigare av riksdagen behandlade förslag om barnbidragen, att man skulle avskaffa en del av de nuvarande barnbidragen, även om man tänkte sig en ändring som i viss utsträckning skulle favorisera familjer med många barn. I dag föreslår högern att alla barnfamiljer som sagt skall få ett ortsavdrag på 500 kronor. Riksdagen enades 1947 om att avskaffa det tidigare tillämpade systemet med barnavdrag och i stället införa barnbidrag. Det ansågs rättvist att göra denna omläggning, bl. a. på grund av att barnavdragen ju betydde ofantligt mycket mer, ju större inkomst vederbörande familj hade. Ju mindre inkomsten var, desto mindre betydde också barnavdragen. För sådana familjer, som till även tyrs icke hade någon skattepliktig inkomst alls, betydde barnavdragen inte ett dugg. Nu vill alltså högern göra helt om och återinföra det tidigare systemet med ortsavdrag för barnfamiljer. För barnfamiljer i inkomstslaget upp till 14 000 kronor — och det är den största gruppen — utgör den statliga skatten omkring 11 procent. Ett ortsavdrag på

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

500 kronor skulle för dessa familjer betyda en skatteminskning med 55 kronor. För familjer med inkomster på 20 000—30 000—40 000 kronor skulle skatteminskningen bli betydligt större, ja, för den högsta inkomstgruppen omkring 325 kronor. För de allra största inkomsterna skulle ett ortsavdrag av 500 kronor betyda en skatteminskning med 400 kronor, men de fallen är naturligtvis inte så många. Ett sådant ortsavdrag, som högern här föreslår, skulle framför allt gynna de större inkomsttagarna därigenom att skatteminskningen skulle bli större, ju större inkomst vederbörande har. Utskottet har som *en* man med undantag av högern avvisat detta förslag såsom en orimlig tanke, en baklängesreform. Vad högern här föreslår kan inte vara annat än uttryck för en reaktion som nu börjar sticka upp huvudet igen. Högerens förslag är, rent ut sagt, en hänsynslöshet gentemot de många och små inkomsttagarna med barn.

Jag vill också påpeka att högerens förslag om ett särskilt ortsavdrag endast avser den statliga beskattningen. Vi har ju nu fått till stånd likformighet i fråga om ortsavdragen både för den kommunala och statliga beskattningen. Ett bifall till högerens förslag skulle innebära att vi bryter sönder denna likformighet. Även detta är en avigsida med högerens förslag, fastän den naturligtvis betyder mindre än de stora principiella och faktiska olägenheter som jag nys påpekat. Utskottet yrkar avslag på denna högerens baklängesreform — jag kan inte kalla den annat.

Högern vill också ändra skatteskalorna. Jag har visserligen inte i detalj granskat årets förslag i den delen, men jag tror att det är detsamma som högern framlade åren 1956 och 1957. Den statsskatterevision, som då framlagt resultatet av sitt arbete, hade utarbetat de nya skatteskalorna på sådant sätt, att det framför allt skulle bli en skattesänkning för de mindre skattebetalarna, men också, fastän procentuellt mindre, för de högre inkomsttagarna. Alla de tre demokratiska partierna utom högern

enades om att anta detta förslag till skatteskalor. Det är de skatteskalorna som i dag gäller, och de har således införts i full enighet mellan socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet. Högern framlade 1956 sitt eget förslag till skatteskalor, men detta avvisades av riksdagen, och så skedde även år 1957. Utskottet föreslår nu att riksdagen även i år skall avvisa högerens förslag till skatteskalor. Ett förverkligande av högerens förslag skulle nämligen betyda en obetydlig skattelättnad för de mindre inkomsttagarna, särskilt för den stora gruppen med inkomster upp till 14 000 kronor. För den utgår statsskatten, såsom jag tidigare påpekat, med 11 procent. Enligt högerens förslag skulle den i stället komma att utgå med 10 procent. Ju högre upp i inkomstskikten man kommer, desto större skulle skattelättnaden bli. Riksdagens tre andra demokratiska partier avvisade dessa högerens skatteskalor år 1956 och 1957. Av samma skäl som de gångerna bör riksdagen också år 1958 avvisa högerens förslag. Om vi med dessa skatteskalor skulle statsskattevägen taga in samma inkomster som nu, behövdes sannolikt en höjning av uttagningsprocenten till 115, alltså inte 100 procent som högern räknat med. Och detta skulle medföra skatteökningar för alla smärre inkomsttagare ett gott stycke upp i inkomstklasserna. Först för gifta inkomsttagare med mellan 18 000 och upp till 100 000 kronors inkomst skulle skatteminskningarna inträda. Jag tror att de demokratiska partier, som har sinne för att man även skattevägen kan skapa någon social rättvisa, bör slå vakt om utskottets förslag och avvisa högerens förslag i denna punkt vid denna riksdag.

Från folkpartiets sida har framlagts ett förslag om att riksdagen skulle begära en undersökning angående skattesänkningar i framtiden, varvid man till en början skulle inrikta sig på den direkta statliga skatten. Jag erinrar er, mina damer och herrar, att vi för närvarande har liggande ett beredskapsförslag, om jag så får kalla det, om en indirekt beskattning, vilket har varit ute

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

på remiss. Vi har vidare en kommitté, sambeskattningsrevisionen, som arbetar med sina uppgifter, vi har en enmansutredning med experter, som sysslar med förlust- och resultatutjämning, vi har begärt och av finansministern fått utlovad en kartläggning om vad som kan åtgöras för att stimulera sparandet, en objektiv och allsidig kartläggning. Det är saker och ting som för närvarande pågår. Det nuvarande budgetläget kan inte väntas att bli förbättrat under de följande åren. Om vi skall bibehålla hela vår sociala välfärdsapparat och om försvarsutgifterna skall bli kvar på den utomordentligt stora höjden, som de för närvarande har, kan man under sådana förhållanden inte minska statens inkomster något nämnvärt. Jag vill livligt framhålla att om det fanns en möjlighet att minska skatterna för folk genom att minska utgifterna och framför allt försvarsutgifterna, så skulle det vara utomordentligt önskvärt. Jag kan emellertid inte skymta någon möjlighet därtill. En liberal nationalekonom skrev i någon tidning härförleden att med de utgifter, som riksdagen har påtagit sig och lovat att stå för, fann han det rent av vara naivt att komma med sådana förslag. Det får stå för hans räkning. Jag tycker i varje fall att den, som kommer med sådana förslag nu, är blind för framtiden. Däremot kan man alltid hoppas att det skall bli möjligt någon gång med en skattesänkning, och det gör också jag för min del.

När man här från folkpartiets sida gör gällande att vi först och främst bör inrikta oss på att sänka den direkta skatten, vill jag emellertid fråga: Har ni redan glömt de indirekta skatter i ett tiotal olika former som vi nyss skapat eller ökat och som kommer att ge 400 miljoner kronor? Bör inte även de komma med i blickfältet? Gentemot folkpartiets motion, som uteslutande siktar på den direkta statsbeskattningen, vill jag peka på denna indirekta beskattning som nog också kunde kräva en översyn.

Men jag förstår ju dem som vill framför allt angripa inkomstskatten! Den är progressiv. Genomförs en skattesänk-

ning den vägen, kommer den framför allt de största inkomsttagarna till godo, därefter de mindre stora inkomsttagarna, därefter de medelmåttiga inkomsttagarna och allra minst de små inkomsttagarna, den stora massan. Den stora massan skulle inte få mycket glädje av en sådan skattesänkning, men ju högre inkomster folk har, desto större glädje skulle spridas. Jag tror inte att det är den vägen man i första hand bör slå in på. Skattesänkning när en sådan är möjlig — gärna. Men man bör tänka på de indirekta skatterna, och man bör tänka på de kommunala skatterna, som utgår proportionellt. Och om skattesänkningar skall genomföras, måste det ske utan att vi bryter ned vår välfärdsstat, som utgör vårt inre försvar, och utan att vi bryter ned vårt yttre försvar så länge det erfordras i denna onda värld. Må vi ge vårt förord för en skattesänkning under dessa förutsättningar, men den skattesänkningen bör inte framför allt vara till gagn för de stora och största inkomsttagarna. Vi måste se på hela folket i gemen, och det har nog mest nytta av att problemet angripes på andra vägar än dem folktopmotionen anvisat.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade nog inte väntat, att herr Sjö Dahl skulle skönmåla oss precis, och det blev, som jag trott, en svartmålning.

Jag vill bara erinra om att de olika förslag, som högern framlagt, får ses i ett sammanhang. Vi har lagt fram förslag om minskning på driftbudgeten med ungefär 700 miljoner kronor, och i anslutning till det har vi också begärt vissa skattelättnader. Men om vi ser på hur detta skulle verka, blev det första året en god marginal oss till godo rent siffermässigt sett på inemot 230 miljoner kronor, vilket visar, att våra kalkyler är rätt uppgjorda.

Herr Sjö Dahl säger, att vi i stället kan

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

vänta oss en uttagsprocent av 115. Ja, herr Sjödahl, det kan vi göra, om regeringens utgiftspolitik skall fortsätta. Men det förslag, som vi lagt fram, skulle inte träda i kraft förrän den 1 januari 1960, och det kan ju tänkas, att vårt utgiftsprogram också till den tidpunkten skulle ha kunnat slå igenom.

Sedan, herr talman, ställde jag, när jag yrkade bifall till reservationen, ett yrkande om att vi skulle behandla reservationen paragrafvis. Då jag fått höra av herr talmannen, att det inte var riktigt lämpligt, tar jag tillbaka den senare delen av mitt förslag.

Herr SJÖDAHL (s) kort gemmäle:

Herr talman! Jag svartmålade inte. Jag målade i enlighet med de förutsättningar som högern har angivit i sina motioner. Där har högern föreslagit en mängd utgiftsminskningar. Dessa utgiftsminskningar stannar på papperet, men högern framhårdar i att föreslå inkomstminskningar. Detta skulle ju leda till att staten behövde låna för att få driftbudgeten att gå ihop.

Jag vill också framhålla att här är det inte fråga om regeringens utgiftspolitik, utan om riksdagens. Riksdagens hela makt har byggts upp just därför att den haft hand om utgifterna och därmed också om inkomsterna, och de budgeter, som under årens lopp har fastställts, har godkänts av den svenska riksdagen. Det är den svenska riksdagen, representerande svenska folket, som har godkänt den sociala välfärdspolitiken och även godkänt den försvarspolitik med dryga omkostnader som vi slagit in på.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag skulle bara vilja säga några ord med anledning av herr Sjödahls anförande.

Det ärende, som vi nu diskuterar, härrör från en vid början av riksdagen från högerens sida väckt motion, där vi varit angelägna om att öppet redovisa vår inställning såväl till budgetproblemet som till skatteproblemet. Vi anser att det är

en fördel, att vi på det sättet talar om för varandra, vad det är för ett mål, som vi uppställer för den politik vi vill driva. Såvitt jag vet, är vi tills vidare ensamma om att på detta vis ha kunnat ge ett samlat uttryck för vad det är vi eftersträvar i den situation vi nu befinner oss i.

Det har ju från herr Nilssons sida framhållits, hur utomordentligt allvarligt vårt statsfinansiella läge för närvarande är. Det är en utveckling, som sakta men säkert har arbetat sig fram och lett till större och större underskott. Den budget, som presenterades i början av detta år, var inte en budget; det var mer en skiss, där det hette, att vi så småningom skulle få veta, vad det var man i själva verket menade från regeringens sida, och det skulle meddelas i samband med kompletteringspropositionen. Ja, den har vi inte sett något av, och det är fråga, om vi över huvud taget får se något av den. Men budgetläget är sådant det är, och vi kommer inte ifrån att var och en på sitt håll ta ansvar för hur denna situation skall kunna bemästras.

Jag vill särskilt understryka, att den utveckling, som här pågår, fortfarande i mycket hög grad förlöper i ogynnsam riktning. De siffror, som vi hade att räkna med i början av året, är redan förbigångna i försämrande riktning.

Jag kan nämna den sista siffran, som visar att det under budgetårets första åtta månader, d. v. s. till och med februari i år, har uppkommit ett kassamässigt driftbudgetunderskott på mer än 1 700 miljoner. Regelmässigt är kalenderårets första månader mycket givande ur statlig inkomstsynpunkt. Under dessa månader brukar en viss återbetalning kunna ske av de korta krediter, som mobiliserats under de prövande höstmånaderna året före. Från den 1 januari i år till senaste rapportdatum har riksgäldskontoret emellertid nödgats öka sin växelskuld med inte mindre än 218 miljoner kronor.

Det är i detta läge vi har att ta vår ställning, och för vår del har vi utgått ifrån, att det inte finns någon som helst möjlighet att på ett vettigt sätt komma till rätta med detta problem utan att gå

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

in för en radikal nedskärning av statsutgifterna. Vi har på punkt efter punkt, så gott vi har kunnat med de resurser, som stått till vårt förfogande, anvisat var vi menar att man skulle kunna åstadkomma en tillräcklig nedskärning för att få en någorlunda balanserad driftbudget.

Riksdagen har nu sysslat sammanträdde efter sammanträde med att avvisa snart sagt varje propos i denna riktning — det må ha varit stora ting eller smärre ting — man har ställt sig fullkomligt negativ över huvud taget till behovet att försöka skära ned statens budget.

När det sedan gäller skatteproblemet, har vi tidigare under åren samtidigt serverat förslag till sänkningar av statsutgifter och motsvarande sänkningar av skatten. I år har vi haft klart för oss, att vi inte är försvarade med detta. Budgeten behöver i första hand få en balansering, och vi är beredda att använda så gott som allt vi kunnat åstadkomma genom nedskärningar av statsutgifter till att förstärka budgeten.

Men samtidigt vill vi inleda en planmässig skattesänkning, som då skulle ta sin början den 1 januari nästa år med införandet av ett barnavdrag på 500 kronor. Det är en mycket blygsam början till någonting som vi, i den mån vi har möjligheter att påverka utvecklingen, avser att fortsätta med. Vi har aldrig ansett att det var en riktig åtgärd att helt och hållet avskaffa barnavdragen vid beskattningen. Alla är vi ju överens om att beskattningen skall drabba efter skattekraften, och det är otvivelaktigt att i samma inkomstläge den person är skattekraftigare, som inte har familj och barn att försörja. Detta bör komma till uttryck, och det var den funktionen barnavdragen hade. När det blir möjligt att återgå till detta system, bör man enligt vår mening göra det, och vi har nu föreslagit en försiktig början. Sedan har vi tänkt oss, att det från och med den 1 januari 1960 äntligen skulle bli möjligt att tillämpa skatteskalor av en rimligare karaktär än dem som för närvarande gäller. Vi har föreslagit dessa skatteskalor sedan ett par år tillbaka, och de karakteriserar därav att det

framför allt gäller att få bort den progressivitetspuckel, som finns i de vanligaste inkomstlägena och som gör marginalskatten i dessa fullkomligt orimlig. Detta problem kommer man inte ifrån genom att påpeka, att högerpartiets skattesänkningar blir större för stora inkomstagare än för små. Det väsentliga med våra skalor är att de största skattelättnaderna finns i inkomstlägena mellan 16 000 och 22 000 kronor. För taxerade inkomster från 16 000 och upp till strax över 20 000 kronor är den procentuella skattelättnaden större än någon annanstans, beroende just på den puckel som de nu tillämpade skatteskalorna där uppvisar.

Vad vi sedan gjort är att vi dragit konsekvenserna av denna reform också upp i högre inkomstlägen — man kan ju inte ha några språng, utan skalan måste löpa jämnt. Detta är någonting som varje sysslare med skatteskalor väl känner till, och 1949 års skattekommitté, som framlade ett enhälligt förslag till nya skatteskalor, drog precis samma konsekvens. Herr Sjödahl skulle i lika hög grad kunna skaffa bränsle till sin indignation genom att kommentera *de* skatteskalorna. När de kom till stånd, innebar de skattesänkningar, som av detta rent formella skäl var högre i de allra högsta inkomstlägena. De var till och med väsentligt generösare i dessa lägen än vi behövt vara i den skatteskala vi här presenterat. Jag tycker att herr Sjödahl skulle kunna bespara sig omaket att år efter år tala sig varm vid kritiken av vår skatteskala genom att med siffror visa upp att sänkningen blir större för dem som ligger högt upp på skalan. Detta är en konsekvens som måste följa med varje försök till omläggning av skalan i sänkande riktning. Det är inte alls så, att vi skulle ha strävat efter att åstadkomma en kraftigare sänkning just på det högre registret. Varför skall man alltid försöka van- tolka intentionerna på ett sådant sätt? Vi har här gång på gång förklarat, vilka direkta fel som enligt vår mening vidlåder de nuvarande skalorna, och för att kunna få bort de felen lägger vi fram förslag, som också har den konsekven-

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

sen, att herr Sjö Dahl kan leva högt på att visa upp, hur det är de högsta inkomsttagarna som skulle få den största skattesänkningen.

Vi har alltså på detta vis försökt att klart lägga fram vad vi vill göra, i den mån det blir möjligheter för oss att i fortsättningen inverka på den ekonomiska politiken. Men vad är det, när allt kommer omkring, som man vill på den andra sidan? Mig veterligt har man ännu icke på något sätt låtit antyda, vilka åtgärder man tänker tillgripa i stället för den radikala nedskärning av budgeten som vi förordar för att kunna få budgeten någorlunda i balans. Hur skulle kompletteringspropositionen från socialdemokratiskt håll ha sett ut? Och om det nu aldrig blir tillfälle att avlämna den, är det då inte skäl i att redan på detta stadium klargöra för opinionen och för folket, vilka åtgärder man tänker tillgripa — därest man fortfarande får utöva regeringsmakten här i landet — för att skapa den nödvändiga balansen och redan i våra finanser? Är det skattehöjningar man syftar till, och i så fall av vilken karaktär och storleksordning? Nog borde det väl vara rimligt att begära, att man från majoritetens sida klart och tydligt deklarerade vilka andra åtgärder man avser att tillgripa för att uppnå balans i budgeten, när man på detta vis plenum efter plenum avvisar varje tanke på att följa den väg vi har föreslagit, nämligen att åstadkomma begränsning i statsutgifterna.

Jag ber, herr talman att få yrka bifall till reservationen.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ewerlöf yttrade bland annat, att man från statsverkets sida måst öka sin direkta skuld; jag utgår från att herr Ewerlöf som bankoutskottets ordförande känner väl till dessa saker. Samtidigt föreslår emellertid högern att staten skall minska sina inkomster eller avstå från inkomster. Det förefaller mig vara ytterst betänkligt, och det strider, tycker jag, mot elementen av god ekonomi, herr Ewerlöf.

Vidare sade herr Ewerlöf, att högern i sitt förslag å ena sidan velat minska utgifterna och å andra sidan inkomsterna. Det har jag för min del givit ett erkännande åt. Vill man minska inkomsterna, skall man också minska utgifterna. Men nu har ju riksdagen avslagit de större förslagen, om utgiftsminskningar, som högern framställt. Högern fortsätter emellertid ändå på linjen att vilja minska inkomsterna. Det måste ju betyda att man anvisar statsverket att gå till riksbanken och låna ytterligare pengar.

Herr Ewerlöf framhöll också att barnfamiljerna uppenbarligen har mindre skattekraft. Visst har de det, men det är därför vi givit 400 kronor, som är obeskattat, per barn åt dessa barnfamiljer för att de därmed skall kunna få ökade möjligheter att klara utgifterna. Men om man går den väg som högern rekommenderar, nämligen ortsavdrag, betyder det att man ger — såsom jag sade i mitt exempel — 55 kronor åt de många små familjerna och sedan ökade bidrag ju större inkomsten blir. Öka i stället barnbidragen! Men det vill inte högern.

Till slut säger herr Ewerlöf att jag är efter år återkommer och talar mig varm om dessa högerns skatteskalor. Ja, man kan bli varm för någonting som man är entusiastisk för, men man kan också bli varm och kanske het inför någonting som man så innerst inne ogillar. Och jag ogillar att man i en situation som denna, då vi höjer de indirekta skatterna och hårt pressar de många små inkomsttagarna, föreslår skatteskalor, som fram för allt kommer att gynna de högre inkomsttagarna. Herr Ewerlöf får ursäkta mig, men så länge jag är i den svenska riksdagen talar jag mig varm för sådana skatteskalor, som främjar vad jag menar vara social rättvisa.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ger herr Sjö Dahl rätt i en punkt. Det är klart att det kan te sig som en oförlighet, att vi måste servera denna vår plan, fastän det kan hänvisas till att riksdagen redan har avvisat

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

en rad av de prutningar i budgeten, som ligger till grund för planen. Men det hänger ju samman med hela den enligt min mening ganska otympliga behandling som vi har av dessa anslagsfrågor genom att de blir definitiva punkt för punkt, innan man fått tillfälle att samla dem i ett paket. Vi har år efter år i samband med skattedebatten i slutet av riksdagen fått servera vårt samlade program, trots att våra yrkanden om nedsättningsar av utgifterna vid det laget redan varit avslagna. Det är således den enda form, under vilken vi har möjlighet att över huvud taget presentera ett samlat alternativ till den politik som föres.

Herr Sjö Dahl tyckte att det var inkonsekvent, att högern, samtidigt som den finner det angeläget att stärka budgeten genom minskade statsutgifter, vill minska inkomsterna genom sänkta skatter. Men det är inte samtidigt. Jag var angelägen att betona, att vi har avsett att gå stegvis fram i detta avseende och anser att det i första hand gäller att för det kommande budgetåret förstärka budgeten. Men vi räknar med att om den förstärkningen kunde komma till stånd och med det rådrum som detta skulle kunna ge för en fortsatt planering efter de linjer som vi anser borde följas, skulle man också kunna skapa underlag för att gå vidare på skattesänkningens väg och därmed också skapa den psykologiska effekt som vi, enligt herr Sjö Dahls mening, är nog enfaldiga att tro skulle inställa sig hos allmänheten, om man hade i klart sikte en planerad skattesänkning efter de linjer som vi här har lagt upp. Därför har vi inte några farhågor för att det inte skulle vara möjligt att för ett följande år kunna gå vidare på denna väg och genomföra de skattesänkningar som vi har tänkt oss. Men alldeles oavsett om det vore möjligt att komma så långt som till 100 procent på de skatteskalor som vi här håller på, anser vi att ett antagande av dessa skalor, även om de skulle behöva användas vid en högre uttagningsprocent, skulle innebära en väsentlig vinst i jämförelse med de skalor som vi för närvarande tillämpar.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ewerlöf menade att de skatteskalor vi nu har är orättvisa, eller åtminstone att de av högern föreslagna skatteskalorna skulle vara rättvisare. Ja, de är ju granskade ett par tre gånger om, dels av en skatterevision, dels av bevillningsutskottet och dels av riksdagen, som har kommit till den meningen att de nuvarande skalorna är rättvisare när det gäller att skattevägen åstadkomma en social utjämning, medan högerns skalor framför allt gynnar de stora och större inkomsttagarna.

Sedan säger herr Ewerlöf att den skatteskala som vi nu i princip skulle antaga, inte skulle träda i kraft förrän 1960. Ja, det är riktigt, men man bör väl inte antaga en skala, som man anser vara orättvis, ett par år i förskott. Det finns väl ingen möjlighet att överskyla orättvisan med det. Å andra sidan har ju högern också alternativt föreslagit, att man skulle under det sista halvåret 1959, om jag fattade motionen rätt, sänka de nu existerande skatteskalorna med 10 procent. Det skulle betyda en sänkning med 5 procent över hela året. Och vem skulle ha den största nyttan av det? Jo, återigen de stora inkomsttagarna och i mycket ringa eller ingen grad de smärre.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Det är ju en vällovlig och för en politiker mycket åtråvärd väg att föreslå skattesänkningar, och alla ansträngningar bör göras för att sänka skatten. Men det bör ske på så realistiska vägar som möjligt, och man bör tänka på vilka verkningar de föreslagna skattesänkningarna kan komma att få. Om man nu vill acceptera högerns förslag i vissa stycken, så finner jag det egendomligt, att när både herr Nilsson och andra vid olika tillfällen ofta har anmärkt på statskuldens ökning, man inte från högerns sida vill göra något åt den saken. Om man strävar efter, som man gjorde bara för ett par tre år sedan, att få inte bara en balanserad driftbudget utan också en balanserad totalbudget för att undvika

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

ökad statsskuld, vill jag erinra om att det inte från högerens sida sagts något om att besparingarna skulle användas på det sättet. Det är en inkonsekvens som vidlåder högerens debatt här i dag.

Nästa sak är, att när man nu kommit fram till en underbalansering av driftbudgeten med 390 miljoner kronor, skulle det väl ha varit konsekvent, att sedan försvarsutgifterna hade fastställts, högeren lätt och generöst hade sagt, att vår budget innebär, att vi redan har de pengarna, ty det har vi sparat in på olika saker. Men i stället accepterade man — jag vill inte säga glatt och villigt, men man accepterade — att ta ut nya skatter för att täcka dessa 390 miljoner.

Den tredje saken har redan påpekats av herr Sjödahls. När man beslutat avslå en del av högerens förslag till besparingar fortsätter högeren ändå att yrka på inkomstminskningar.

Vad jag emellertid särskilt skulle vilja anmärka på är tendensen till vad jag skulle vilja kalla att på en smygväg åstadkomma en omfördelning av skattebördan. Det har redan påpekats i en del sammanhang, att när högeren vill sänka skatten, så bör man säga att det gäller den statliga skatten, men däremot är det i många fall på det sättet, att man kommer att få en höjning av kommunalskatten i stället. Det beklagliga är, att en del av de besparingar som högeren föreslagit visserligen är besparingar för statens del, t. ex. i fråga om ortsavdragen, skolmåltiderna och en del andra skolanslag, men i själva verket kommer att leda till höjd kommunalbeskattning. Man sänker således statsskatten men höjer kommunalskatten, och då blir det en sådan omfördelning, som jag nyss talade om. Man sänker den progressiva statsskatten, så att de större inkomsttagarna får mindre skatt, men man skjuter över bördorna på den proportionella kommunalskatten, så att de mindre inkomsttagarna får ont av det. Man kan visa på, att det i stort sett blir inkomsttagare under 20 000 kronor, som får höjd skatt, under det att de som ligger över 20 000 kronor får förbättringar genom högerens förslag.

Det har redan påvisats hur de 500 kronorna skulle påverka barnavdragen. Jag skulle ytterligare vilja nämna något om detta. Om jag också tar med högerens övriga förslag beträffande barnbidragen, d. v. s. de förändringar som föreslagits för det första barnet och andra ting, kan jag ge några exempel på hur det skulle verka för barnfamiljer i olika inkomstlägen. En tvåbarnsfamilj, som har en så låg inkomst som 8 000 kronor brutto om året, skulle, om högerens förslag genomfördes, få en försämring med 318 kronor om året. Till och med en familj, som tjänar så mycket som 18 000 kronor om året, får en försämring med 54 kronor om året. Men där efter blir tendensen densamma som i fråga om kommunalskatten och statskatten, nämligen att familjer med över 20 000 kronors årsinkomst får det bättre ställt genom det förslag som högeren fört fram. En tvåbarnsfamilj, som har 50 000 kronor i årsinkomst, skulle få en förbättring på 1 880 kronor, och om jag går ändå högre i inkomstskalan och tar en tvåbarnsfamilj med 150 000 kronor i årsinkomst, får den en förbättring med 6 961 kronor. Jag tycker att det är beklagligt att man skall driva en sådan politik, som innebär att man nästan går en smygväg för att försöka lägga över skattebördan på de lägre inkomsttagarna, utan att få en reell prövning av frågan, vilka grupper det är som bör få en minskning i skattebördan.

Sedan vill jag beröra ett par punkter, som ofta har tagits upp i högerens skattesänkingsförslag. Man har påstått att det finns en puckel i den nuvarande skatteskalen. Jag vill då fråga: Hur gick det till, när denna puckel — som högeren kallar den; jag vill kalla den något annat — kom till? Jo, vi hade en skatteskala, som visade en tämligen jämn linje. Sedan skulle skatten sänkas, och den sänktes så, att i stort sett alla fick en viss skattesänkning, men man sänkte skatten mera för de lägre inkomsttagarna, och då fick skalan, inte — som högeren påstår — den formen att det blev en puckel i mitten, utan den formen att det blev en svacka i början av skatte-

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m .m.

skalan. Detta är resultatet av den skattesänkning, som genomförts för de mindre inkomsttagarna.

När det här säges, att högerns förslag skulle träda i kraft i sin helhet år 1960, kan jag inte underlåta att göra den reflexionen, att om vi skulle få pensionskommitténs förslag om höjd folkpension genomfört, är det just 1960, som vi skulle ta det stora steget till en höjning av folkpensionerna. Har högern observerat det också, så att detta går bra ihop med dess förslag?

Herr Ewerlöf talade om de radikala nedskärningar som vi föreslagit. Jag vill återigen poängtera, att de radikala nedskärningar som föreslagits hade knappast — även om de hade genomförts — inneburit att budgeten blivit bättre balanserad fördenskull, eftersom man ständigt använt dessa nedskärningar till skattesänkningar av den art jag här tidigare talat om.

Jag vill slutligen, herr talman, omigen betona, att det på allt sätt är önskvärt att vi får skattesänkningar, men vi kan inte acceptera de förslag, som nu är framlagda, utan vi anser att man bör ta frågan under mera allvarligt övervägande, så att det blir en mera konsekvent genomförd skattesänkning. Jag kan inte se någon annan utväg än att vi tillsammans får hjälpas åt genom den besparingsutredning, som vi från vår sida föreslagit, att komma fram till en lösning av frågan, vilka besparingar som skall göras. Det är nämligen faktiskt på det sättet som skattesänkningarna bör genomföras och inte genom att man bara önskar sig skattesänkningar. Det kommer helt och hållet an på utgiftssidan, och man kan lösa problemet genom den besparingsutredning som vi föreslagit.

Det förslag, som nu är framlagt från högerns sida, kan jag för min del inte ansluta mig till, utan jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera av de båda punk-

terna av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 33 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 37.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upp-

Om vissa lättnader i inkomstbeskattningen m. m.

repat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 33 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 115;

Nej — 14.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 125, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 44 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 106, angående åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsrådjong.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 21.18.

In fidem

G. H. Berggren